Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

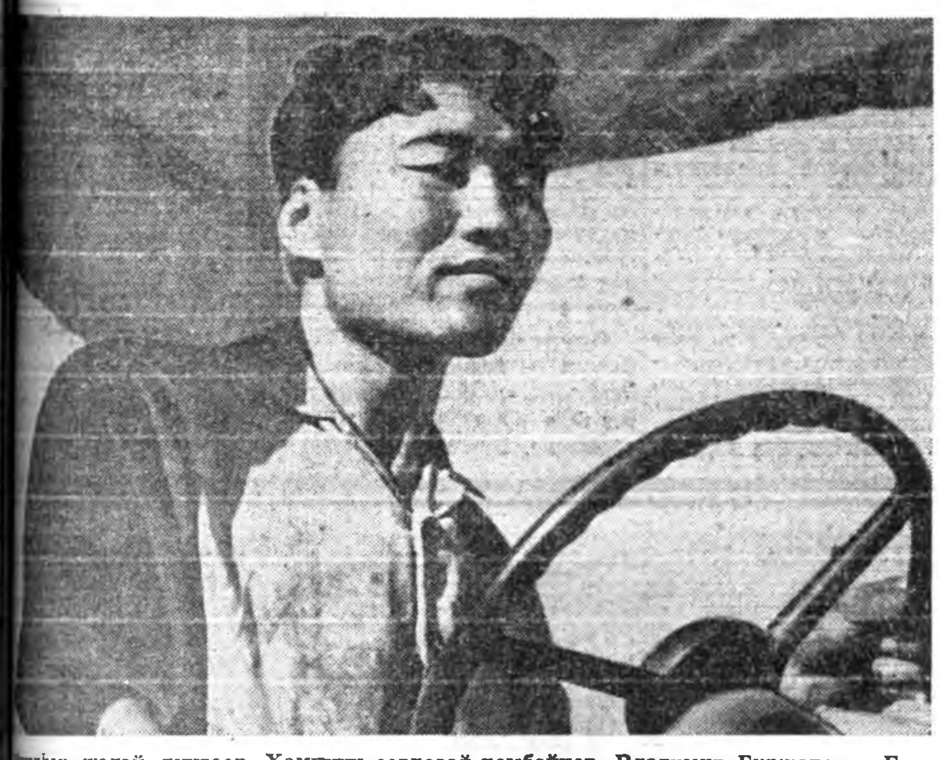
БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

1921 оной ... 21-нэй гарана | № 221 (14026) | 1975 оной сентябриин 20, суббото | Сэн 2 мүнгэн.

КПСС-эй СЪЕЗДЫН угтуулга

ТАРЯАН АЖАЛАЙ БҮХЫ ХҮДЭЛМЭРИИЕ ТЭГШЭ ҺАЙНААР ЯБУУЛАЯЛ!

...эрһэн жэлэй дүнгөөр Хамниин совхозой комбайнер Владимир Гуржапович Банзаракцаевта «Захааминай аймагай эрхим комбайнер» гэһэн нэрэ зэргэ олгогдоо.

Мүнөө энэ комбайнер КПСС-эй XXV съездые эрхим амжалтаар угтаха социалис мүрысөөндэ жагсажа, хүндэтэ нэрэдээ хүрэхөөр ажаллана. Энэ жэлэй ургаса хуряалга дээрэ В. Банзаракцаев үдэрэйнгөө даабари холо үлүүлнэ. Шэнинсэ амяарлан хадаа, тэрэ даабарияа 146 процент дүүргэжэ ябаа.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: В. Банзаракцаев.

Ф. СИЗЫХЭЙ фото.

Комбайнуудаа үдэр һүнигүй хүдэлгэхэ. Гүрэндэ таряа худалдаха графигаа алдахагүй. Намарай паар хахалха түсэбөө түргөөр дүүргэхэ. Үрэһэ хүрэнгэеэ хаажа, тарилгын шанарта хүргэхэ.

БЭШҮҮР

Бэшүүрэй аймагай колхоз болон совхозуудай тарялан дээрэ ургаса хуряалгын халуун хапа замханагүй. Эндэхи механизаторнууд оролдосотой һайн ажалаараа ургуулһан тарягаа сагаа соонь хуряажа абахын түлөө бүхы хүсэ шадалаа элсүүлэн ажаллажа, үндэр бүтээсэ түйлана. Тэдэнэй дунда социалис мүрысөөн үдэрһөө үдэртэ шангадана.

Петр Григорьевич Григорьев Бэшүүрэй совхозой дүршэлтэй механизаторнуудай нэгэн юм. Энэ нүхэр КПСС-эй XXV съездын урда тээхи социалис мүрысөөндэ хабаадажа, ороохо хуряалга дээрэ эрхим үрэ дүн түйлаба. Тэрэнэй жолоододог «талын онгосо» дээрэ һаяхан долоодохи одон бэшэгдэбэ. Нүхэр Григорьев энэ жэлэй ургаса хуряалгын эхилһэнһээ хойшо хамта дээрээ 7 мянган центнер таряа суглуулан сохиһон байна.

Өөрынгөө арга боломжонуудые тоолоожо үзөөд, үшөө 6 мянган центнерһээ бага бэшэ таряа суглуулха гэһэн шэнэ социалис уялга түрүү комбайнер Петр Григорьевич абаба. Аймагай колхоз ба совхозуудта энэ намартаа 5—6 мянган центнер таряа сохиһон механизаторнууд улам олошорно.

Манай корр.

ХЯАГТА

Алтайн совхоз байгша ондо 11.000 тонно силос даража, харзаалагдаһан түсэбөө 4.000 тонноор үлүүлэн дүүргэбэ. Тиигэжэ шэмэтэ тэжээл бэлэдхэхэ хүдэлмэри сентябриин 10-да сүм дүүргэгдэһэн байна.

Энэ хүдэлмэридэ хабаадалсаһан механизаторнуудай дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөнэй дүнгүүд совхозой дирекциин, партийна ба профсоюзай организацинуудай хамтын заседани дээрэ согсологдобо. Мүрысөөнэй гуримай ёһоор Михаил Доржиев, Бальжинима Тулбуреев, Гомбо Доржиев, Владимир Олбороев, Николай Дараев гэгшэд бусадай дундаһаа шалгаржа, мүнгэн шанда хүртөө. Поли дээрэһээ силосэй ургамалнуудые зөөһэн автомашинын жолоошодой дундаһаа Цыбик Батоев, Анатолий Захаренко гэгшэд илажа, баһал мүнгэн шанда хүртэһэн байна.

Юһэдэхи табан жэлэй түгэсхэхы ондо совхозой ниитын адууһа малда шэмэтэ тэжээл бэлэдхэгшэдэй дунда социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлһэнэй ашаар лэ иимэ һайн үрэ дүн түйлагдаба гээшэ. Силос даралгын үедэ машина, бусад техникэ бүтээсэ ехэтэйгээр ашаглагдаа. Совхозой механизаторнууд мүнөө таряа хуряалгада бултадаа хабаадалсана.

Ц. БАБУШЕЕВ,
аймагай газетын редактор.

БАРГАЖАН

Манай колхоз эдэ үдэрнүүдтэ горох болон шэниисэеэ хурлажа дүүргэбэ. Юһэдэхи табан жэл соо бүхыдөө 8 мянга 700 центнер ороохо гүрэндэ тушааха түсэбтэй һаа. 18 мянга 700 центнер тушааба.

Колхозой иимэ ехэ амжалта түйлаһанда эрхим комбайнернууд Д. Мужанов, А. Колмаков, Р. Балданов болон бусад тон ехэ хубитаяа оруулһан байна.

Мүнөө манай ажахын таряашад обёосойнгоо хуряалга һаяын үдэрнүүдтэ дүүргэхэ зорилготой ажалайнгаа эршэ шангадхан хүдэлнэ.

В. ГАРМАЕВ,
Хилганын колхозой түрүүлэгшэ.

ЗАГАРАЙ

Байгша оной орёо бэрхэтэй сагай уларилай эрхэ байдалда манай механизаторнууд, таряашад урдаа тохёолдоод байһан харюусалгые һайн ойлгожо, ургаса хуряалга дээрэ бүхы хүсэеэ, мэргэжэл шадабаряа зорюулан ажаллана.

Илангаяа тарягаа түргэнөөр хуряажа абахын түлөө бүхы шадалаа зорюулхаһаа гадна, адхашье ороохо гээхэгүй, моносогоршье хоолос поли дээрэ орхихогүй гэжэ оролдоно.

Колхоз доторнай һүүлэй мэдээгээр 2500 гаран гектарай ургаса хуряагдаа гэхэ гү, али бүхы тарянай 50 процент абтаад байна. Гансахан һүүлэй зургаан үдэр соо 500 шахуу гектарай ургаса суглуулагдажа абтаа. Ургасын тиимэ һайн бэшэшье һаань, даб дээрэ гүрэндөө 6 мянга үлүүтэй центнер таряа тушаагаабди.

Ажахын комбайнернуудай дунда дэлгэрһэн мүрысөөндэ үнинэй механизаторнууд Федос Филиппов, Георгий Тарабукин гэгшэд эрхимлэжэ ябана. Эдэнэр тус тустаа 3300—3500 үлүүтэй центнер ороохо сохижо абаад, аймагай газетын Хүндэлэлэй самбарта бэшэгдээ. Залуу комбайнер Георгий Митяев тэдэнһээ ехэ гээгдээгүй.

Энэ жэлэйнгээ таряа түргэнөөр, гээлтэгүйгөөр хуряажа абахын түлөө тэмсэхын хажуугаар, баһа ерэхэ жэлэйнгээ ургаса тушаа мүнөө нэгэшье үдэр мартанагүйбди. Хэнэйшье мэдэһээр сентябрь соо һайнаар хахалагдаһан намарай паар дээрэһээл хойто жэлынь бараг ургаса гарадаг аад даа. Энээниие хараада абажа, ургасын хуряагдаһан тарянай газарые дары хахалнабди. Энэ ажалда мүнөө 11 трактор хүдэлнэ. Тиигэжэ хамта 769 га намарай паар хахалагдаа. Энэ һарын 25 болотор үшөө 300 гектар газар хахалагдаха юм.

Мүнөө намарай паар хахалалга дээрэ трактористнууд Фёдор Кадыров, Захар Шитин, Михаил Антонов гэгшэд булташаа ехэ бүтээсэ түйлана. Тэдэнэр халаанайнгаа даабари ходо 150—160 процент хүрэтэр дүүргэдэг. Хахалалгын агрегадуудай нэгэшье һаадгүй хүдэлхынь тула тракторнуудта сүүдхын ямаршье сагта хээрэнь техническэ харууһа хэхэ, хэрэгтэйдэнь дары заһабарилха нүүдэл мастерской ходо ябажа байдаг. Намарай паар хахалалгада онсо шалгарһан хүнүүдые урмашуулха ажалай түлөөһэн, шан тогтоогдонхой. Мүрысөөндэ түрүүлжэ ябагшадай хүндэлэлдэ Ажалай алдар солын туг үргэгдэдэг.

Нэгэ үгөөр хэлэбэл, сагай уларилай тохёолдуулһан бэрхэтэй байдал бүхы арга боломжоёо хэрэглэн, тарялан дээрэхи хамаг ажалые бодомжотойгоор зэргэ ябуулхыемнай баадхана.

К. ЯКОВЛЕВ,
Загарайн аймагай «Гигант» колхозой ахамад агроном.

ЗЭДЭ

Ерэхэ жэлэйнгээ ургасада һанаагаа табижа, Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой механизаторнууд мүнөө ургаса хуряалгын халуун хүдэлмэриин түлэг ябажа, олонхи техникынгээ сүлөөгүй байбашье һаань, бүхы арга боломжо хэрэглэн, намарай паар ехээр хахална.

Эгээн түрүүн 500 гектар кукурузын хуряагдамсаар газарыень хахалжа, паар болгоо юм. Тарянай баалнуудай сохигдоһоной һүүлээр һолоомыень суглуулжа сомоод, газарыень баһал намарай паар болгон хахална. Эндэ полиин һолоомо суглуулха, паар хахалха хүдэлмэридэ 8 трактортай тусхай гурбан звено табигданхай. Һаянай тэдэнэр үшөө 228 га намарай паар хахалба.

Тэрэшэлэн Борьеогой совхоздо, «Мир» колхоздо намарай паар хахалалга муу бэшээр ябуулагдана.

Энэ жэлдэ Зэдын аймагай ажахынууд ерэхэ жэлэй тарилгада хэрэгтэй 21 мянган гектар намарай паар хахалха юм. Даб дээрэ тэрэнэй 2500 гектарынь хахалагдаа.

Д. ЛЮШЕЕВ,
м... корр.

КПСС-эй ОБКОМДО, БурАССР-эй МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДТЭ

Ороохо таряа болон бусад продуктнуудые гүрэндэ худалдаха талаар абаһан социалис уялгаяа дүүргэһэн, үлүүлэн дүүргэһэн ажахынуудые бэшэхын тула «Правда Бурятии», «Буряад үнэн» газетэнүүдтэ республикын Хүндэлэлэй самбар бии болгохо гэжэ КПСС-эй обкомой бюро, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Совет тогтоогоо. КПСС-эй XXV съездын хүндэлэлдэ таряа болон хүдөө ажахын бусад продуктнуудые гүрэндэ худалдаха тушаа абаһан социалис уялгаяа дүүргэһэн, үлүүлэн дүүргэһэн колхозууд, совхозууд республикын Хүндэлэлэй самбарта бэшэгдэхэ юм.

Ургаса хуряалгын, таряа болон бусад продукци гүрэндэ худалдалгын хэр ябажа байһаниие саг үргэлжэ харуулжа байха гэжэ «Правда Бурятии», «Буряад үнэн» газетэнүүдэй редакцинууд уялгалагдаа.

...АЖАЛАЙ ЭРШЭ ШАНГАДАНА

...бан жэлэй түгэсхэхы ... ургасые түргэнөөр, ...гүйгөөр хуряажа абахын түлөө мүрысөөн эндэхи ...уудай механизаторнуудай дунда шэнэ хүсэтэй... ...лгэрээ. Ургасаяа хуряалга эхилхын урда ажахы... ...й комбайнернууд дээ... ...лгэдэһэн уялгануудые ...юм.

...хэлэбэл, Анаагай сов... комбайнернууд Цырен ...ов, Алексей Снетков, ...тор Борисов гэгшэд тус ...ээ 5000—6000 центнер ...а сохихобди гэжэ мэдүүлээн. Хүрбын совхозой ...эй комбайнер Дмитрий ...заев 4500 центнер ...а сохихо, нилээд ехэ ...амяарлан хадаха уялга ...ан байна.

...энэ жэлдэ аймаг дотор ...хуряалга дээрэ бэрхэ... ...байдал тохёолдоо. ...үрь гараһанһаа хойшо ...бороо ороо. Олонхи ...нуудта тарян набтаргаа. Иимэ эрхэ байдалда ороохо нэгэшье гээлтэдэ оруулангүй абахын тула комбайнернуудай зүгһөө ехэхэн шадабари, мэргэжэл гаргаха хэрэгтэй болобо. Илангаяа хуряалгын агрегадуудай ажалые зүбөөр эмхидхэхэ шухала байгаа.

Хэды иимэ орёо байдалай ушараашье һаань, олонхи совхозуудай комбайнернууд бүтээсэ ехэтэй, эрхим ажалай жэшээ харуулна. Тусхайлбал, «Георгиевский» совхозой комбайнер Виктор Ковшин гансахан һүүлэй хоёр үдэр соо гансаараа 868 центнер таряа сохёо. Петр Салаваров —855 центнер, нёдондо таряа хуряалгын чемпион байһан Дагба-Доржо Манибадаров—726 центнер ороохо баһал хоёр үдэрэй туршада сохиһон байна. Хүрбын совхоздо үнинэй комбайнер Дондок Доржиевай халаанайнгаа даабари 147 процент дүүргэхэдэнь, тэрэнэй нэрэ хүндэдэ Ажалай алдар солын туг үргэгдөө.

Аймаг соогоо Анаагай, «Георгиевский» совхозууд ургаса хуряалгаяа бусад ажахынуудһаа урагшатайгаар ябуулна. Эндэ хуряалгын хүдэлмэриин эршэ үдэр бүри шангадана. Жэшээнь, «Георгиевский» совхоз богони хугаса соо 2 мянган гектар таряа амяарлан хадаа, тэрэнэй 1.300 гектарайнь баал суглуулжа сохёо. Мүнөө ажахын тоог дээрэ 10 мянга үлүүтэй центнер ороохон буугаа.

Ургасаяа хуряахатаяа хамта ажахынууд ерэхэ жэлэй тарилгада хэрэгтэй үрэһэеэ сэбэрлэжэ амбаар, складта хаана. Жэшээнь, «Георгиевский» совхоз — 5 мянган центнер, Анаагай совхоз—3 мянган центнер үрэһэ хаагаа. Мүн эдэ ажахынууд түрүүшын хэдэ мянган центнер ороохо гүрэндэ худалдаа.

А. ТАРМАЕВ,
«Шэнэ Үдэ» газетын корреспондент.

РЕСПУБЛИКЫН АЙМАГУУДАЙ ГҮРЭНДЭ МАЛ АЖАЛАЙ ПРОДУКТНУУДЫЕ ХУДАЛДАЖА БАЙҺАН ТУХАЙ

1975 оной сентябриин 16-най мэдээн

(гурбан кварталай түсэбэй дүүргэлтэ процентээр)

Аймагууд	мяхан	һүн	нооһон	үндэгэн
Баргажанай	65	92	101	—
Баунтын	50	124	—	—
Бэшүүрэй	67	95	114	162
Зэдын	44	88	100,2	102
Ерүүнэй	53	91	108	—
Загарайн	75	97	109	237
Захааминай	76	96	105	—
Кабанскын	87	97	—	100,1
Кижэнгын	64	97	100,7	—
Хурамхаанай	61	95	104	—
Хяагтын	67	99,8	101	98
Мухар-Шэбэрэй	36	99,2	107	179
Ахын	32	91	113	—
Прибайкалиин	91	102	—	—
Хойто-Байгалай	29	102	—	—
Сэлэнгын	57	97	106	—
Түнхэнэй	69	92	100,4	16
Улаан-Үдын	94	90	103	100,8
Хориин	62	98	111	109
Республика бүхыдөө:	70	95	105	100,5

ҮБҺЭ ТЭЖЭЭЛ ХЭР БЭЛЭДХЭГДЭЭБ?

Мүнөө сентябрь һара тэнгэһээ үнгэржэ, колхоз, совхозуудта үбһэ тэжээл бэлэдхэлгын эгээл шиидхэхы, һүүлшын үе ороод байна.

Үбһэ сабшалга. Республикын статуправлениин байгша оной сентябриин 15-да суглуулһан мэдээнэй ёһоор, колхоз, совхозуудта бүхыдөө 300,7 мянга үлүүтэй гектарай ногоон сабшагдаа гэхэ гү, али үшөө 97 мянга шахуу гектар сабшалангай ногоон ургаһаар зандаа. Харин нёдондо энэ үедэ 318,6 мянган гектарай ургаса сабшагдаад байгаа һэн.

Имагтал Кабанскын, Захааминай, Баунтын аймагууд бүхы сабшалангайнгаа ногоо сабшажа дүүргэнхэй. Тиихэдэ Зэдын, Ахын, Хойто-Байгалай, Сэлэнгын, Хориин, Түнхэнэй, Мухар-Шэбэрэй аймагууд бүхы сабшагдаха ёһотой сабшалангайнгаа 55—67 процентын ногоое сабшаа.

Үбһэ хуряалга. Түсэбэй ёһоор энэ жэлдэ республика дотор 4.425.490 центнер үбһэн абтаха байһан аад, мүнөө оройдоол 2.335.440 центнер үбһэн һүрилэгдөө гэхэ гү, али түсэб 53 процентдэ хүргэгдөөд байна. Үнгэрэгшэ жэлдэ энэ үедэ бүхыдөө 2,8 миллион үлүүтэй центнер үбһэн абтаад байһан. Гадна үшөө 201,2 мянган центнер үбһэн республикын газаа тээ бэлэдхэгдээ.

Кабанскын аймагай ажахынууд 153,8 мянган центнер үбһэ абаха түсэбтэй аад, 146,4 мянган центнер бэлэдхээ. Захааминай аймаг 252,2 мянган центнерэй орондо 201,2 мянган центнер үбһэ һүрилэнхэй. Харин тиихэдэ Зэдын аймаг түсэбэй ёһоор 480,6 мянган центнер үбһэ хуряаха аад, мүнөө миил 149 мянган үбһэ сомоо нэрэтэй. Мухар-Шэбэрэй ажахынууд 366,5 мянган центнер түсэбэй орондо 175,2 мянган үбһэ һүрилбэ.

Тэрэшэлэн Яруунын, Сэлэнгын, Ахын аймагууд үбһэ хуряажа абаха түсэбөө миил 29—32 процент дүүргэээд байна.

Сенаж даралга. Энэ жэлдэ республикын ажахынууд нёдонойхиһоо зарим тэды ехэ сенаж дараашье һаа, түсэбөө 73 процентдэ хүргөөд зогсошоо. Аймагуудта хамта 517.797 центнер сенаж бэлэдхэгдээ. Загарайн, Мухар-Шэбэрэй, Прибайкалиин, Улаан-Үдын аймагууд лэ сенаж дараха түсэбөө дүүргээ. Яруунын, Хурамхаанай, Түнхэнэй, Хориин, Хяагтын аймагуудай зарим ажахынууд сенаж тон бага дараа.

Силос даралга. Байгша ондо олонхи аймагуудта нёдондонойхиһоо силос ехэ дарагдаа. Хэрбээ үнгэрэгшэ жэлдэ энэ үедэ бүхыдөө 517.495 тонно силос дарагдаһан байбал, мүнөө 716.224 тонно шэмэтэ тэжээл бэлэдхэгдээ. Хориин, Бэшүүрэй аймагууд нёдондонойхиһоо хоёр дахин ехэ силос дараа.

Витаминтай ногооной гурил бэлэдхэлгэ. Энэ жэлдэ республикын колхоз, совхозууд 211 мянган центнер ногооной гурил бэлэдхэхэ аад, мүнөө 88,5 мянган центнер бэлэдхээ гэхэ гү, али түсэб миил 49 процентдэ хүргэгдөө. Загарайн, Прибайкалиин, Сэлэнгын, Хяагтын, Баргажанай аймагууд витаминтай ногооной гурил гаргаха түсэбөө һаял 10—26 процентдэ хүргөөд ябана.

Ниитын адууһа малда үбһэ тэжээл бардам хүрэхөөр бэлэдхэхын тула бүхы шухала хэмжээ абаха, бии байһан хамаг арга боломжо хэрэглэхэ саг ерээ.

ТАСС ШЭНЭ ҺОНИН

УЗБЕГЭЙ ССР-эй ПРОМЫШЛЕННОСТЬ ТАБАН ЖЭЛЭЙНГЭЭ ТҮСЭБЫЕ БОЛЗОРҺООНЬ УРИД ДҮҮРГЭБЭ

Узбегэй ССР-эй ажалшад КПСС-эй XXIV съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлэн, экономическа байгуулалтын асуудалнуудаар КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Л. И. Брежневэй заабаринуудые дүүргэлтэ болгон, социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлһэнэй үндэһөөр промышленна продукциин ниитэ хэмжээнэй ургалтын талаар юһэдэхи табан жэлэйнгээ даабаринуудые болзорһоонь урид, сентябриин 10-да дүүргэээ.

Промышленна үйлэдбэрилгэнь КПСС-эй XXIV съездын Директивэнүүдэй ёһоор 46—49 процентээр нэмэхын орондо, 1970 онойхитой жэшэбэл, 1975 ондо 53 процентээр нэмэхэ байна.

Газ ба нүүрһэ абалга, электрын элшэ хүсэ, утаһалиг хлопок, үрэ жэмэсэй консервэнүүдые, бусад хэдэн тон шухала түхэлэй продукци үйлэдбэрилгэ түсэбтэ табан жэлэй һүүлшын жэлдэ түйлагдахаар тогтоогдоһон хэм хэмжээндэ хүрөө. Даабариһаа гадуур 3 миллиард үлүүтэй кубометр газ абтаха, 100 мянга шахуу тонно утаһалиг хлопок, 1,7 миллиард киловатт-час электрын элшэ хүсэн үйлэдбэрилэгдэхэ.

290 гаран предприяти ба үйлэдбэриин нэгэдэлнүүд, тэрэ тоодо СССР-эй 50 жэлэй ойн нэрэмжэтэ Ташкентын тракторна завод, Ферганска текстильнэ комбинат, электронно техникэ бүтээдэг В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ завод табан жэлэйнгээ түсэбые болзорһоонь урид дүүргэбэ. Үйлэдбэриин 100 мянга гаран түрүүшүүл ба үүсхэлшэд тус бүриингөө табан жэлэй түсэбүүдые дүүргээд, арбадахи табан жэлэй тоодо оруулан ажаллажа байна.

Электроэнергетикэ, машина бүтээлгэ, металлурги, хими, арадай хэрэглэлэй эд товарнуудые үйлэдбэрилдэг һалбаринууд хурдан түргэнөөр хүгжэжэ байнхай. Электроэнергетикын ба машина бүтээдэг үйлэдбэриин хэмжээн табан жэлэй туршада 1,8 дахин, химиин ба нефтехимиин —1,9 дахин нэмэхэ. Юһэдэхи табан жэлэй хугасаа соо 100 гаран предприяти ашаглалтада оруулагдаха юм.

Промышленностиие һэльбэн шэнэдхэхэ ба техническэ талаарнь хубилган зэбсэглэхэ ехэ хэмжээ ябуулганууд бэелүүлэгдээ. Автомат ба оньһожоруулагдамал 3 мянга гаран лини, түхеэрэлгэнүүд үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэгдээ, үргэлжэ дээрээ оньһожоруулагдаһан, автомадаар зэбсэглэгдэһэн 500 гаран цех ба участогууд тогтоогдоо. 400 гаран янзын промышленна эдлэл хэрэгсэлнүүд эрхим шанарай тэмдэгтэ хүртэнхэй. Түүхэй эдүүд, материалнууд, түлишэ ба электрын элшэ хүсэ алмаха, арьбалхын тула ехэ хүдэлмэри хэгдээ.

Гэхэ зуура, үшөөл хэрэглэгдээгүй арга боломжонууд промышленностьда бии байна.

КПСС-эй XXV съездын хүндэлэлэй мүрысөөн республика дотор үргэнөөр дэлгэрээ. Үйлэдбэриин коллективүүд нөөсэ арга боломжонуудаа бүри хүсэд дүүрэнээр ашаглаха, продукциин шанар һайжаруулха ба ажалай бүтээсэ улам дээшэлүүлхэ ехэ социалис уялгануудые абаба.

СССР-эй ЦСУ

ХҮН ТҮРЭЛТЭНЭЙ ЕРЭЭДҮЙН амгалан тайбан байдалай түлөө

Азиин ба Африкын арадуудай һанал нэгэдүүлхэ эмхиин Соведэй (ОСНАА) Москвада зарлагдаһан XII сессидэ хабаадагшад эб найрамдалай, сүлөөтэ, бэеэ даа һан байдалай, демократиин ба социальна дэбжэлтын түлөө тэмсэлэй шухала асуудалнуудые зүбшэн хэлсэжэ байна.

Делегацинуудай түлөөлэгшэд сентябриин 18-да сесси дээрэ үгэ хэлэжэ үргэлжэлбэ.

Азиин ба Африкын арадуудай һанал нэгэдүүлхэ зорилготой мүнөөнэй хүдэлөөн империализмда эсэргүү хүсэнүүдэй улам бэхижэжэ байһан нэгэдэлые шэнэ түхэлэй колониальна дулдыдалгын бүхы формонуудые үгы хэжэ, расизмые үндэһөөрнь усадхаха, арадуудай хоорондын эб найрамдалай ба аюулгүй байдалай түгэс илалта түйлаха гэһэн тэдэнэй эрид шиидхэбэриие элирхэйлэн гэршэлнэ. Иимэ нэгэдэл түйлахын тула дэлхэйн социалис оронууд, уласхоорондын хүдэлмэришэдэй хүдэлөөн, хүгжэжэ байгаа оронууд, национальна сүлөөрэлгын түлөө тэмсэдэг бүхы хүсэнүүд бүри нягта эмхидхэлтэйгээр ябуулга хэнэ, — гэжэ совет делегациин толгойлогшо, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй гэшүүн **Ф. А. Табеев** хэлээ.

Дэлхэйн хоёрдохи дайнай үедэ фашизмые илаһаар 30 жэлэй ойе бүхы хүн түрэлтэнэй тэмдэглэһэн түүхэтэ жэлдэ энэ хуралдаан зарлагдаа. Баруун ба зүүн зүгтэхи фашизмын ба милитаризмын хүсэнүүдэй илагдаһан ябадал колониализмын түлгүүриие хаа хаанагүй һандаажа, бүхы дээрээ тэрэнэй һандаран һалалгын эхи табиһан байна гэжэ тэрэ мэдүүлбэ.

Удаа тээнь үгэ хэлэһэн Палестинын Национальна соведэй түрүүлэгшэ **Халед аль-Фахум** ингэжэ тэмдэглээ: Палестинын араб арадай хуулита национальна эрхэнүүдые хангаагүй һаа, Дүтын Зүүн зүгтэ тааруу, бата бэхи эб найрамдал тогтоогдожо шадагдахагүй. Зарим тэды хэлсээнүүд гэдэг Дүтын Зүүн зүгтэ хабаатай асуудалнуудые бүхы дээрэнь шиидхэжэ, эндэхи гүрэнүүдэй бүрин сүлөөтэ, аюулгүй байдал хангажа шадахагүй.

Араб гүрэнүүдэй политика ямар байха ёһотойб гэхэдэ, эзэмдэгдэһэн бүхы араб газар дайдые бүрин сүлөөрүүлхэ, Палестинын араб арадай национальна эрхэ һэргээхэ, Дүтын Зүүн зүгтэ тааруу, бата бэхи эб найрамдал хангаха шухала байна, — гэжэ БААС партиин (Сири) генеральна секретариин орлогшо **Мухаммед Джабер Баджбудж** мэдүүлбэ.

Азиин ба Африкын оронуудай һанал нэгэдүүлхэ Шри Ланкадахи ассоциациин түлөөлэгшэ **Патирана Джалратхи** үгэ хэлэхэдээ, Индиин океанай энэ райондо аюулгүй байдал хамтаараа сахиха гурим тогтоохо шухала гэнэ.

НДРВ-гэй, Лаосой, Марокко, Кувейтын ба бусад оронуудай түлөөлэгшэд сесси дээрэ үгэ хэлэхэдээ, Азиин ба Африкын арадуудай национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөнэй түйлаһан горитой амжалтанууд түрүүшын ээлжээндэ империализмда эсэргүү, эб найрамдалта хүсэнүүдэй эмхидэл нэгэдэлэй саашадаа улам бэхижэжэ, дэлхэйн социализмын ба национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөнэй нэгэдэлэй бүри хүсэтэй боложо, тэрэнэй социальна удхын улам гүнзэгыржэ байһан ябадалтай, Азиин ба Африкын сүлөөрһэн, тэмсэжэ байгаа арадуудай ехэ илалтануудтайнь холбоотой юм гэжэ тусхайлан тэмдэглэнэ.

(ТАСС).

ГДР-эй партийно-гүрэнэй делегациин албанай хэрэгээр Советскэ Союзда ерэхэ тухай

СЕПГ-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь нүхэр Э. Хонеккер түрүүтэй Германиин Демократическа Республикын партийно-гүрэнэй делегаци КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй ба СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй уряалаар байгша оной октябриин тэнгһээ хойшо хани ёһоной албанай хэрэгээр Советскэ Союзда ерэхэнь.

(ТАСС).

БурАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

НҮХЭР Ф. А. ХАНДАРХАЕВЫЕ БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТААР ШАГНАХА ТУХАЙ

Хэблэлэй органуудта удаан саг аша үрэтэйгөөр хүдэлһыень хараадаа абажа, 50 наһа гүйсэһэнтэйнь дашарамдуулан, Хориин аймагай «Шэнэ Үдэ» гэжэ газетын редактор нүхэр Хандархаев Филипп Алексеевичые Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотаар шагнаха.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй түрүүлэгшын орлогшо **В. УБЕЕВ.**

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй секретарь **Н. ЧЕРНЯКОВ.**

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
1975 оной сентябриин 18.

МАРКСИСТСКО-ЛЕНИНСКЭ ҺУРАЛСАЛАЙ ШЭНЭ ЖЭЛЫЕ УГТУУЛАН

ҺУРАЛСАЛЫЕ УДАРИДАХА, ШАЛГАХА, ТУҺАЛХ

Республикын партийна организацинуудта политическэ, экономическа һуралсалай шэнэ жэлдэ бэлэдхэл хэгдэжэ байна. Коммунистнууд болон партийнабэшэ ажалшадай марксистско-ленинскэ сурталай болон партиин политикын асуудалнуудаар эрдэмээ дээшэлүүлхын тулада, мүн партийна документнүүдэй удхые гүнзэгыгөөр шудалхын, коммунис байгуулалтын шухала асуудалнуудаар КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Л. И. Брежневэй хэлэһэн үгэнүүдые гүн гүнзэгыгөөр шудалхын тулада хэмжээнүүд зохёогдоно. Һуралсалай шэнэ жэлдэ хэр һайнаар бэлэдхэгдэнэб, тэрээнһээ һуралсалай ябаса дулдыдаха болоно.

КПСС-эй XXIV съездын эрилтэнүүдэй ёһоор, байгша оной даалгабаринуудые, мүн табан жэлэй даалгабаринуудые амжалтатайгаар дүүргэхын, партиин ээлжээтэ XXV съездые нэрэтэй түрэтэйгөөр угтахын түлөө бүгэдэ арадай социалис мүрысөөнэй дэлгэржэ байгаа оршон байдалда һуралсалай шэнэ жэлдэ бэлэдхэл хэгдэжэ байна. Партиин XXIV съездын эрилтын ёһоор, мүн удаань үзэл сурталай асуудалнуудаар абтаһан Центральна Комитедэй тогтоолнуудай эрилтын үндэһөөр марксистско-ленинскэ һуралсалые улам һайжаруулха талаар республикын партийна комитедүүд болон организацинууд һүүлэй жэлнүүдтэ ехэ ажал ябуулһан байна.

Мүнөө үедэ партийна организацинуудай тоосоото һунгалтын суглаануудай боложо байхада, бии болоһон дүй дүршэлөө али али тээһээнь шүүмжэлхыгээр хаража үзэхэ, марксистко-ленинскэ һуралсалые улам һайжаруулха шухала.

1974—1975 оной политическэ һуралсал яһала һайн дүй дүршэл асараа. Жэлэй дүнгүүд, мүн Улаан-Үдын, Кабанскын, Захааминай, Мухар-Шэбэрэй, Бэшүүрэй, Загарайн аймагуудта үнгэргэгдэһэн научно-практическа конференцинүүдэй материалнууд хүн зониие хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ политическэ, экономическа һуралсалай үзүүлһэн нүлөөе харуулаа, ажалай болон ниитын эдэбхи үүсхэлэй дээшэлһые гэршэлээ. Хэды иимэшье һаа, политическэ, экономическа һуралсалда дутагдалнууд тохёолдоһоор. Партийна зарим организацинууд политическэ һуралсалда ехэ һаналаа табидаггүй, һуралсаха хүнүүдые тодорхойлоод лэ һуралсалыень шалгажа, ударидадаггүй муутай. Пропагандистнарые шэлэжэ олохо, һургаха хэрэг мууса эрхилэгдэнэ, тэдэнэрые пропагандын шэнэ арга методээр зэбсэгжүүлнэгүй. Политическэ һуралсалые эмхидхэхэ, ударидаха хэрэгтэ тохёолдодог дутагдалнуудые зайсуулжа, энээндэ ушардаг ёһо тэдыгээр хандаха ябадалые усадхаха эрилтэ мүнөө үеын ажабайдал табижа байна.

Ном дээрэ бэшэгдэһэн юумэнүүдые миин лэ шагнаад байха бэшэ, харин научна коммунис үзэл бодолоор хүмүүжүүлхын тулада оролдохо, нигэжэ хүн зониие зоригжуулха, улам эдэбхитэйгээр хүдэлхэ хүсэл оруулха, манай үзэл сурталай түлөө тэмсэхэ, партиин сусаршагүй политическэ тэмсэлшэ болохоор хүнүүдые хүмүүжүүлхэ гээшэ марксистско-ленинскэ һуралсалай гол зорилго мүн болоно.

1975—1976 оной һуралсалай жэл хадаа кадрнуудай, бүхы коммунистнуудай теоретическэ эрдэм улам дээшэлүүлхэ жэл болохо ёһотой. Һуралсалай энэ жэлэй онсо шэнжэ юуб гэхэдэ. КПСС-эй XXV съездэдэ бэлэдхэлтэй, тэрэниие үнгэргэлгэтэй тудалдаха байна. Энэ ушар һуралсалай шэглэл ба удхые тодорхойлхо болоно. «КПСС-эй XXV съездые нэрэтэй солотойгоор угтахын түлөө социалис мүрысөөн тухай» КПСС-эй ЦК-гай тогтоол, байгша оной июнийн 13-да Москва городой Бауманска һунгуулиин округой һунгагшадай урда хэлэһэн, мүн Европодо аюулгүй байдал ба харилсаа холбоо хангаха асуудалаар болоһон зүблөөн дээрэ хэлэһэн КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежневэй үгэнүүд һуралсалай программада оролсожо шудалагдаха байна.

Һуралсалай энэ жэлдэ һурагшад юу үзэхэб?

Һуралсалай эхин шатада В. И. Ленинэй биографи, политическэ, экономическа эрдэмэй үндэһэн суртал шудалхаар хараалагдана. Эдэ предмедүүдые үзэжэ дүүргэгшэд «КПСС-эй дотоодын ба гадаадын политикын асуудалнуудые» үзэжэ эхилхэ.

Һуралсалай дунда шатада КПСС-эй түүхэ, марксизм-ленинизмын суртал, үйлэдбэриин экономико ба ударидалгын үндэһэ шудалха юм. Марксизм-ленинизмын үндэһэн сурталай һургуулиин программа дүүргээд, дээдэ шатын һуралсалда ороогүй һурагшад «КПСС—коммунис байгуулалтын ударидахы, эмхидхэхы хүсэн» гэһэн курс шудалхаар дурадхагдана. Коммунизм байгуулгын мүнөөнэй үе шатада Коммунис партиин ударидахы үүргын ехэ болоһые теориин талаһаа үндэһэлжэ харуулха. КПСС-эй XXIV съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхэ талаар партиин ажал ябуулга, КПСС-эй дүй дүршэлэй уласхоорондын удха шанарые шудалха хэрэгтэ энэ курс ехэ һаналаа табиха байна. Энээндэ зорюулагдаһан программа зохёогдожо, «Политическое самообразование» гэжэ журналай 7-дохи номерто хэблэгдэнхэй, һуралсалай ном гаргагдахаар бэлдэгдэнэ.

«КПСС-эй дотоодын ба гадаадын политикын асуудалнууд», — «КПСС—коммунис байгуулалтын ударидахы, эмхидхэхы хүсэн» гэжэ программануудые үзэгшэдтэ, мүн пропагандистнарта туһаламжа болгон, методическа тайлбаринууд дээрэ дурсагдагша журналда хэблэгдэхэ юм. Тус журналай 8-дахи номерто түрүүшын темэнүүд гаргагдаа.

Хүтэлбэрилхы тушаалтад болон интеллигенциин үзэл сурталай, теориин талаар эрдэм дээшэлүүлхэ эрилтэ табигдана. **Теоретическэ болон методологическа семинарнуудта** зорюулжа, һуралсалай энэ жэлдэ тематикын, һуралсалай түсэбүүд (юһэн ондоо) зохёогдонхой. Семинарнуудай хүдэлмэридэ эдэнь туһатай байхань лабтай.

Партиин Улаан-Үдын горкомой дэргэдэхи марксизм-ленинизмын университет политическэ һуралсалда улам ехэ удха шанартай боложо байна. Тус университедтэ мүнөө мянта гаран хүн һуралсана, ниитын, пропагандистын, партийно-ажахын эдэбхитэдтэй факультедүүд хүдэлнэ. «Теплоприбор», локомотив-вагон заһабарилгын, авиационно, прибор бүтээлгын заводуудта, мүн облвоенкомадта университедэй филиалнууд хүдэлжэ байдаг. Университедэй һуралсал улам һайжарна, реферат, дипломно хүдэлмэри бэлдэхэ мэтын аша үрэ ехэтэй һуралсалай оншо арга нэбтэрүүлэгдэнэ.

Марксистско-ленинскэ һуралсалда университедэй үүргын ехэ болохотой хамта тэрэнэй хүдэлмэриень улам шангадхаха, мэргэжэлтэй багшанарыень оложо томилхо, һурагшадыень шэлэжэ олохо, һуралсалайнь шанар һайжаруулха хэрэгтэ партийна комитедүүдэй зүгһөө анхаралаа шангадхаха эрилтэ табигдана. Һуралсалай шэнэ жэлдэ гол шухала предмедүүдээр марксизм-ленинизмын университедэй шэнэ программа зохёогдонхой. Коммунизмда эсэргүү номнолые шүүмжэлхэ тусхай курс пропагандистнарай факультедтэ үзэгдэхэ болонги. Партийно-ажахын эдэбхитэдэй факультедтэ «Үйлэдбэриин экономико ба ударидалгын үндэһэ һуури» шудалжа дүүргэгшэд «Хүтэлбэрилэгшын ажал» гэһэн шэнэ курс шадалхыень дурадхагдана.

Комсомолшууд болон залуушуулай политическэ, экономическа һуралсалай гол удха юуб гэхэдэ, марксистско-ленинскэ сурталые, партиин дотоодын ба гадаадын политикын асуудалнуудые, комсомолой XVII съездын, тэрээнһээ хойшо гаргагдаһан ВЛКСМ-эй ЦК-гай материалнуудые гүнзэгыгөөр шудалха байна. «Табан жэлые түгэс илалтаар дүүргэе!», «КПСС-эй XXV съездые нэрэтэй солотойгоор угтая!» гэһэн ленинскэ урогоор комсомолшуудай политическэ һуралсал эхилхэ юм. Коммунизм байгуулгын үедэ партиин ударидахы үүргын улам дээшэлжэ байһан тухай, марксистско-ленинскэ сурталые КПСС-эй ухаансар ёһоор хүгжөөжэ байһан тухай, партиин XXIV съездын теориин асуудалнуудые, эб найрамдалай программые амжалтатайгаар шиидхэхын түлөө тэмсэл тухай асуудалнууд пропагандистнар болон һурагшадай гол анхаралда байха юм.

Коммунис байгуулалтада, табан жэлые түгэсхэхэ хэрэгтэ комсомолой үүргэ харуулбал һайн бэлэй. Коллективүүдэй шиидхэжэ байһан зорилгонуудтай, комсомолой комитедүүдэй эмхидхэлэй болон политическэ хүдэлмэритэй нягта холбоотойгоор һуралсалые эмхидхэхэ шухала. Комсомолой политическэ һуралсалда хабаадагшад ажалдаа коммунис ёһоор хандадагай үльгэр жэшээ харуулха, КПСС-эй XXV съездэдэ ленинскэ комсомолой элидхэлдэ гараа табихын түлөө тэмсэхэ зэргэтэй.

Коммунис ажалай һургуулинуудта, арадай университедүүдтэ болон олон янзын һуралсалда хабаададаг комсомолшууд болон залуушуулай һуралсалай түлөө комсомолой организацинуудай харюусалга дээшэлүүлхэ шухала. Комсомолой комитедүүдэй һуралсалай шэнэ жэлдэ һайнаар бэлдэжэ, эмхитэйгээр эхилхэ хэрэгтэнь партийна организацинууд туһалха болоно. Байгша оной сентябрь соо комсомолой бүхы организацинууд һуралсалай шэнэ жэлдэ бэлэдхэл хаража үзэхэ, комсомол, хүбүүн, басаган бүхэниие юрэнхы эрдэмэй һуралсалда, политическэ, экономическа һуралсалда хабаадуулха ёһотой. Комсомолой эдэбхитэд марксизм-ленинизмын сурталые гүн гүнзэгыгөөр шудалха, коммунизмда һураха гэһэн Ленин багшын захяае бодотоор бэелүүлжэ байһанай жэшээ харуулха ёһотой.

Комсомолой дунда шатын политическэ һуралсалда «Хуули сахиха эрдэм ухаанай үндэһэ һуури» гэжэ шэнэ предмет заагдаха болонхой, тиихэдэ теоретическэ семинарнуудта «Хүгжэнги обществодохи хүн» гэһэн асуудал үзэгдэхэ юм.

Экономическа һуралсалда хабаадагшад программын ёһоор һуралсалаа үргэлжэлүүлхэ, энэ жэлдэ шэнэ ерэгшэд экономикын эрдэмэй үндэһэ һуури, экономико ба ударилгын үндэһэ һуури, научна ударидалгын үндэһэ һуури, эрдэм ухаан ба ударидалгын дүршэл гэһэн асуудалнуудые үзэхэ байна. Эдэниие үзэжэ дүүргэгшэд: хүдэлмэришэд ба колхознигууд «Социализм ба ажал» гэһэн предмет үзэхэ юм. Инженерна албанай хүдэлмэрилэгшэд «Социалис обществодохи инженерна ажал» гэжэ предмет шудалха болоно. Министерство, захиргаануудай, республикын зургаануудай, нэгэдэлнүүдэй, промышленна предприятинуудай, колхозууд болон совхозуудай хүтэлбэрилхы тушаалтад «Хүтэлбэрилэгшын ажал» гэһэн курс шудалха байна. Эдэ асуудалнуудаар һуралсалай программа зохёогдонхой, ном болон хамһабариин материалнууд гаргахаар бэлдэгдэнэ.

Олониитын хабаададаг һуралсал — коммунис ажалай һургуули, арадай университет жэл бүри улам улам олоширно. Коммунис ажалай һургуулинуудта һура[...] политическэ эрдэм, со[...] босоролыень дээшэлүү[...] гадна, үйлэдбэриин тү[...] шо арга шудалжа, үй[...] рие ашаа үрэ ехэтэ[...] хо, табан жэлэй түсэ[...] гануудые амжалт[...] бэелүүлхын тулада та[...] үйлэдбэридэ нэбтэрүү[...] рэгтэ ехэ һанал та[...] зэргэтэй. «Һурагша бү[...] табан жэлэй ударник с[...] болгохо!» гэһэн үүсхэ[...] гаһан Гүрэнэй 1-дэ[...] шипникова заводой, К[...] областиин «Обоянск[...] хозой коммунис ажал[...] гуулинуудай дүй дүрш[...] гэнөөр дэлгэрүүлхэ ш[...] гээд энээнтэй дашар[...] лан тэмдэглэлтэй.

Марксистско-ленинск[...] ралсалай үмэнэ ехэ зор[...] нууд табигдана. Эн[...] хамта пропагандист[...] ябуулдаг хүдэлмэри[...] шангадхаха гээд Бе[...] сиин партийна орган[...] абтаһан тогтоол [...] КПСС-эй ЦК зааһан [...] Мүнөөнэй эрхэ байда[...] нэрые марсистско-ле[...] сурталда һургаха, па[...] дотоодын ба гадаадын [...] тикын ажал ябуулга [...] хэлэжэ үгэхэ шухала. Э[...] рэй методико нарин[...] хэрэгтэй.

Партийна комитедүү[...] ралсалые хаа хаанагүй [...] тэйгээр эхилээд, са[...] ходо анхарха, удари[...] шалгаха, туһалха, эрд[...] дээшэлүүлхын тулада [...] мунистнуудай харюу[...] ехэ болгохо ябадал ту[...] уялгатай.

В. ТЮРИНА,
КПСС-эй обко[...] политическэ гэгээрэ[...] байшангые даа[...]

КПСС-эй XXV съездын угтамжада

ҮГЭДӨӨ ХҮРЭХЭНЬ ЛАБТАЙ

Нарин сэмбын комбинадай коллектив түрүүшүүлэй тоодо жагсан ябадаг болоһоор үнинэй. Социалис мүрысөө дэлгэрүүлхэ үүсхэл республика дотор нэгэнтэ бэшэ гаргаа. Түрүү зэргэдэ жагсан ябажа, продукци худалдаха табан жэлэйнгээ түсэб болзорһоонь урид дүүргэһэн тухайгаа энэ жэлэй апрель һарада элидхэһэн юм.

Хододоо түрүү зэргэдэ ябаха, гүрэнэй түсэб, социалис уялгануудаа үлүүлэн дүүргэхэ. Коллектив партиин XXV съездын хүндэлэлэй социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлхэ тухай КПСС-эй ЦК-гай тогтоолой хэблэлдэ толилогдохотой хамта энэ ёһо заншалаа дахинаа баримталан харуулба.

Бүхы цехүүд, таһагуудай коллективүүд, үйлэдбэриин түрүүшүүл урдань абаһан социалис уялгануудаа хаража үзөөд, үлүүлэн дүүргэхэ арга боломжонуудаа элирүүлээ. Тиихэдээ цех, таһаг бүхэн уялгаяа үлүүлэн дүүргэхэ аргатай гэһэн тобшолол хэгдээд, шэнэ уялга абтаа. Мүн комбинадые техническэ талаарнь шэнээр зэбсэгжүүлхэ, коллективэй социальна хүгжэлтын холын хараата түсэб бэелүүлхэ, үйлэдбэреэ оньһожоруулха, культурно-ажаһуудалай барилга хэхэ талаар ехэ хүдэлмэри хэхээр хараалагдаһан байна.

Коллектив жэлэй түсэбһөө гадуур 6 миллион түхэригэй продукци худалдаха, урдын уялгада нэмэлтэ болгон 12 тонно ноһо ээрэхэ, 20 мянган метр сэмбэ нэхэхэ, 100 тонныйн орондо 124 тонно ноһо сэбэрлэн угааха байһанаа мэдүүлээ һэн.

Партиин ээлжээтэ съездын хүндэлэлэй шэнэ социалис уялга абаһанай һүүлээр коллектив ажалайнгаа эршэ улам шангадхажа байна. Бригада, халаанууд ажалай вахтада жагсаад, бүтээсээ улам дээшэлүүлжэ эхилээ. Энээниие үнгэрһэн 8 һарын дүнгүүд элеэр харуулна.

Хэрбээ коллектив 7 һарын түсэбһөө гадуур 4,5 миллион түхэригэй продукци худалдаһан байбал, 8 һарын үрэ дүнгүүдээр 5,5 миллион үлүүтэй түхэригэй продукци худалдаа, 95,5 тонно ноһо сэбэрлэн угаагаа, 22 мянган метр сэмбэ нэхэн гаргаа. Съездын хүндэлэлдэ абаһан социалис уялгануудаа үлүүлэн дүүргэхэ бүхы арга боломжотой байһаниинь дахинаа элирээ. Эдэ арга боломжонуудаа хэрэглэжэшье байна.

Бригада, халаанууд партиин бүхы 25 съезднүүдэй хүндэлэлэй ажалай вахта соносхоо. Эгээл ехэ бүтээсэ туйлаха, эрхим шанартай продукци бүтээхэ уряатайгаар эдэ вахтанууд үнгэргэгдэжэ байна. Эгээл һайн үрэ дүнгүүдые туйлаһан бригаданууд партиин XXV съездын нэрэмжэтэ бригада гэһэн нэрэ зэргэдэ хүртэхэ юм.

Валентина Дмитриевагай даадаг комсомол-залуушуулай ноһо илгагшадай, Владимир Дмитриевич Макинай даадаг сэмбэ нэхэгшэдэй, Макар Егорович Игнаевай хүтэлбэрилдэг ноһо сэбэрлэн угаагшадай бригаданууд энэ мүрысөө эмхидхэхэ үүсхэл гаргаа һэн. Комбинадай олон бригада тэдэнэй жэшээгээр партиин XXV съездын нэрэ зэргэдэ хүртэхын түлөө мүрысэжэ эхилээ. Ноһо илгадаг цехэй 12 бригада, ноһо ээрэдэг цехэй 10 бригада энэ мүрысөөндэ һайн үрэ дүн туйлажа байна. Эдэ бригаданууд даабаряа халаан бүхэндэ үлүүлнэ, продукциингаа шанар һайжаруулна.

— Манай бригада үйлэдбэриин эгээл ехэ ашаг үрэтэй бригада гэһэн нэрэ зэргэдэ хүртэһэн юм. Энэ нэрэ зэргэ дээрэ партиин XXV съездын нэрэмжэтэ гэһэн нэрэ зэргэ абаха хүсэл эрмэлзэлтэйгээр мүрысэнэбди, — гэжэ сэмбэ нэхэлгын цехэй мастерай туһалагша Евгений Георгиевич Неродов хөөрэнэ. Бригадамнай арга боломжонуудаа хэрэглэхэ гэжэ оролдоно. Нэхэлгын станогууд бүтээсэ ехэтэйгээр хэрэглэгдэнэ. **Продукцимнай шанар һайн. Съездын нээгдэхэ үдэр болотор түсэбһөө гадуур 10 мянган метр сэмбэ нэхэжэ, энэ үдэрые угтахабди.**

Энэ бригада социалис мүрысөөндэ нэгэнтэ бэшэ эрхимлээ. Олонхи гэшүүдынь табан жэлэй хубиингаа түсэбые дүүргэнхэй юм. Цехэй 50 сэмбэ нэхэгшэд табан жэлэйнгээ хубиин түсэбые дүүргээд, ерэхэ табан жэлэй тоосоогоор ажаллажа эхилээ. Энэ цех табан жэлэй түгэсхэхы жэлэй даабариие Октябриин 58-дахи ой болотор дүүргэжэ, түсэбһөө гадуур 18 мянган метр сэмбэ нэхэхэ уялга абанхай. Сэмбэ бэлэн болгодог үйлэдбэриин коллектив урдань хараалһан болзорһоо нэгэ үдэрөөр урид, декабриин 23-да жэлэй түсэб дүүргэхэ гэжэ хараална. Эдэнэр ажалай сагые һайнаар хэрэглэһэнэй ашаар түсэбөө үлүүлэн дүүргэхэ юм. Энэ асуудалда зорюулагдаһан конкурс үнгэргэгдэхэ байна.

Комбинадай цех, таһаг бүхэнэй коллектив урдаа тодорхой зорилго табяа. Тэрээнээ бэелүүлхэ хараа зам, арга боломжонуудаа тодорхойлоо. Жэшээлхэдэ, главна механигай таһагай хүдэлмэрилэгшэд станок, машинануудые һайнаар харууһалха, һаадгүйгөөр хүдэлгэхэ, хүдэлмэришэдэй ажал оньһожоруулха зорилго урдаа табиба. Игэжэ тэдэнэр түсэбһөө гадуур продукци бүтээн гаргаха хэрэгтэнь сэмбэ нэхэгшэд, ноһо илгагшад, сэбэрлэн угаагшадта бага бэшэ туһаламжа хүргэхэ юм. Гадна энэ таһагай мэргэжэлтэд нэгэ шэнэ түхеэрэлгэ, конвейерно хоёр линии хараалагдаһан болзорһоонь урид ашаглалгада оруулха гэжэ шиидээ.

Барилга-заһабарилгын таһагай коллектив энэ хүдэлмэридэ зорюулагдаһан капитальна һомололго ашагтайгаар хэрэглэхэ юм. 80 байратай гэр, столово, пионернүүдэй лагериин түрүүшын ээлжээ барижа дүүргээд, коллективтээ бэлэглэхэ хүсэ эрмэлзэлтэйгээр ажаллана.

Комбинадай коллектив съездын хүндэлэлэй социалис уялгануудаа бэелүүлхэ хараа замуудые тодорхойлон хэрэглэнэ. Эрхим һайнаар ажаллахын тула мэргэжэл шадабари хэрэгтэй юм. Тиимэһээ комбинадай 1600 хүдэлмэрилэгшэд элдэб һуралсалда хабаадалсажа, мэргэжэл шадабаряа дээшэлүүлхэ юм. Дүй дүршэлтэй үйлэдбэриин түрүүшүүл залуу хүдэлмэрилэгшэдые шефтээ абажа, ажалайнгаа оньһо заажа үгэнэ.

Съездын хүндэлэлэй социалис мүрысөөндэ ажалай шэнэ түрүүшүүл элиржэ эхилээ. Ажал хэрэгээрээ үниндөө суурхажа ябаһан түрүүшүүлтэй хамта залуу хүдэлмэрилэгшэд амжалта туйлажа байна. Ноһо илгагша Зоя Литун, Б. Е. Очировой даадаг сэмбэ нэхэгшэдэй бригада, сэмбэ нэхэгшэ Нина Куриганова түрүүшүүлһээ жэшээ абажа, бүтээсээ дээшэлүүлжэ байна.

С. БАРДАМОВА.

Наташа Тимофеева үшөөл залуу. Гэбэшье оролдосотой бэрхээр хүдэлжэ, халаан бүриингөө даабари үлүүлэн дүүргэнэ.

— Наташа даажа абаһан ажалаа эрхим шанартайгаар хэхэ гэжэ оролдодог. Туйлаһан амжалтаяа арьбадхаха гэһэн хүсэл эрмэлзэлтэйгээр хүдэлдэг. Залуу басаганай иимэ урагшаа һанаатайгаар хүдэлжэ байһандань урмашадаг хүм, — гэжэ Буряадай барилгын управлениин 163-дахи оньһожоруулагдамал нүүдэл колонныйн бригадир В. К. Колмакова хэлэжэ байгаа һэн. 163-дахи ПМК-гай хүдэлмэришэд булта иимэ оролдосотой бэрхээр хүдэлнэ. Эдэнэр түгэсхэхы жэлдэ абаһан уялгаяа сүм бэелүүлжэ байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: залуу барилгашан Наташа Тимофеева.

Ц. ЦЫРЕНЖАПОВАЙ фото.

СССР-эй ВДНХ-да

СССР-эй Арадай ажахын туйлалтануудай выставкэдэхи «Космос» гэжэ павильон соо хододоо хүн зон олон байдаг.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: «Космос» гэжэ павильоной дотоодо тала харуулагдана.

ТАСС-ай фотохроника.

ЗАВОД БЭЛЭН ХААЛТА БҮТЭЭН ГАРГАНА

«Бэлэн хаалта эльгээгыт»... Иимэ гүйлтатайгаар Уфа хотын Фрунзиин нэрэмжэтэ резино-техническэ заводто хандаа һаатнай, хэншье гайхахагүй. Юуб гэхэдэ, эндэ мембранай түхэлшүү зөөлэн хаалтануудые үйлэдбэрилэн гаргажа эхилээ бшуу.

Бишыхан горхон, ханааб, жалга дээрэ шулуун, модон, бетон гидротехническэ түхеэрэлгэнүүдые барихада үнэтэй сэнтэй болодогынь мэдээжэ. Тинмэһээл бэлэн хаалта табижархихада, түргэншье, үнэгүйшье болодог. Урда зүгэй гидротехникын эрдэм-шэнжэлэлгын институдай ба Новочеркасска инженерно-мелиоративна институдай эрдэмтэд иимэ шэнэ түхэлэй хаалта ухаалан зохёогоо юм.

Шэнэ түхэлэй хаалтые ухаангүй бүхэ резинэ үндэһэтэй зузаан материалһаа хэдэг. Тиимэ хаалтын дүрбэлжэн метр талмай бүхэн 40 тонно ашаа һэггүй даадаг. Үшөө нэгэ һайн талань юуб гэхэдэ, тэрэниие бэлэхэнээр эбхээд, дуратай газартаа абаашаха аргатай байнабди.

Иимэ хаалта найманһаа арбан жэл хүрэтэр һэлгэгдэнгүй байхаар хараалагдана. Юрын хаалтаһаа дүрбэ дахин үнэгүй юм. Нэгэл жэлэй туршада гаргашаяа сүм харюулха гээд эрдэмтэд тоолоно.

Мембранашуу түхэлэй шэнэ хаалтын макет СССР-эй ВДНХ-гай «Мелиораци ба уһанай ажахы» гэһэн павильон соо табяатай.

М. ШМАКОВА.

АЛИШЬЕ ТАЛАҺАА ТААТАЙ ЗОХИД

Олон миллион мүнөө үеын хүнэй үмдэхэ хубсаһа үйлэдбэрилхэ хэрэгтэ уран зураашад ба модельернүүдэй үүргэ айхабтараар дээшэлэнхэй. Тэдэнһээ гадна, конструкторнууд, технологууд, медигүүдшье хабаададаг шуу. Хэды тиибэшье һаань, хүн бүхэндэ таарамжатай зохид хубсаһанай янза түхэл гансата бүтээжэ бирадаггүй байна. Хайшан гэжэ, яажа олондо таараха, һайшаагдаха хубсаһанай модель ололтойб?

Мүнөө хэрэглэгдэдэг аргануудай ашаар хубсаһанай размер яһала дүтэрхыгөөр тодорхойлжо болоно. Зүгөөр хайшаншье гэжэ хэмжээ һаа, хүнэй бүхы бэеын нугархай, газаа түхэлые тодорхойлжо бирагдадаггүй.

Фрунзиин нэрэмжэтэ Ивановска текстильнэ институдай эрдэмтэд стереофотограмметрическэ гэжэ нэрлэгдэһэн шэнэ арга дурадхаа. Тэрэнь СССР-эй ВДНХ-гай «Арадай гэгээрэл» гэжэ павильон соо табигданхай. Мүнөө хүнэй бэеые хэмжэхээ болижо, юрэл фото-зурагыень абадаг болонхой. Фото-зурагай үндэһэн дээрэһээ хүнэй бэеын түгэд хэмжүүр, кугалбари онсо алдуугүйгөөр абтаха байна. Тиин мүнөө үеын хүнэй бэеын түхэл шэнжын жэшээтэ янза олдоно бшуу. Энээнэй ашаар манай ороной хубсаһа үйлэдбэрилдэг фабриканууд продукциингаа шанарые эрид дээшэлүүлхэ арга олохо байна.

О. ПАВЛОВ.

Химигууд загаһашадта туһална

Загаһа олзоборилгын ажахынууд, тэрэшэлэн худалдаа наймаанай предприятинууд загаһа хадагалха, ашаалан зөөхэ болоходоо, ехэ ядалдадаг гэжэ мэдээжэ. Юуб гэхэдэ, баригдаһан загаһан удангүй гутажа, шанараа гээжэ эхилдэг шуу. Тиимэһээнь дабһалха баатай болодог. Дабһалангүй яажа тэдэниие удаан саг соо хадагалха арга бииб? Энэ асуудалда Эрхүүгэй органическа химиин эрдэм-шэнжэлгын институдай хүдэлмэрилэгшэд харюу олоо. Тэдэнэр полициклин гэжэ препарат зохёогоо юм. Полициклин али бүхы бактеринүүдые дары үгы хэдэг. Энэ препарадые хүйтэрүүлэгдэһэн далайн уһан соо нэгэ бишыхан нэмэхэдэ, тэрээн соо байһан загаһан 15—20 хоногой туршада шанараа алдадаггүй, гутадаггүй юм. СССР-эй ВДНХ-гай «Сөөрэмэй ажахы» гэһэн павильон соо иимэ препарат харуулагдана. Тэрэниие Азово-Хара далайн бассейндэ оло дахин тур[...]жа үзөө юм.

Мүнөө Эрхүүгэй хими[...] нуурай болон гол горх[...] загаһанай ажахын [...] шэнжэлгын институдай [...] лективтэй хамта шэнэ [...] парадуудые зохёожо бай[...] Тэдэнэйнь нэгэн ихтиоци[...] жэ нэрэтэй юм. Ихти[...] сөөрэм ба нуурнууд со[...] бог загаһадые үгы хэлгэд[...] һалха байна. Юуб гэ[...] иимэ бог загаһад үнэтэ[...] тэй загаһанай түрһэ эди[...] хидэг муутай бшуу.

В. ЕРЕМИ[...]

«ТҮМЭР ШЭЛ»

Шэл нойтонһоошье, халуунһаашье айдаггүй. Гадна электро ток дамжуулдаггүй. Мүн бусадшье олон үнэтэй сэнтэй шэнжэтэй гэжэ мэдээжэ. Зүгөөр лэ бэлэхэнээр тэһэрдэг, бутардаг, хахардаг шуу. Яагаа һаа, шэл бусад материалнууд шэнги хатуу болохо гээшэб? Энэ талаар туршалганууд хэгдэжэ, һүүлэй һүүлдэ шлакоситалл гэжэ нэрэтэй шэнэ шэлшүү материал бии болобо. Шэлшье гэжэ сэхэ нэрлэхын аргагүй ааб даа. Шэл кристаллтай материал гээ һаа, бүришье дүтэрхы ха. Энэ материал түмэрэй шлагай үндэһэн дээрэ шанагдаһан шэлэй зуурадаһан дээрэ элһэ болон бусад зүйлнүүдые нэмээхэдэ, бүрилдэн бүтэдэг бай[...] рэниие үйлэдбэрилхэ гэ[...] орёо бэшэ юм. Гадна [...] үнгэтэй шлакоситалл а[...] болоно: улаан, хүхэ, ш[...] ногоон, боро... Эгээл ш[...] лань — шэнэ материал [...] хабтар бүхэ бшуу. Тон[...] үзэхэдэ, ёһотой түмэр шэ[...] Иимэ материалаар гэр [...] рын дотор ба газаа та[...] шэмэглэхэдэ ехэ таараха[...] тай, юуб гэхэдэ, шла[...] талл гоёшье, бүхэшье ха[...]

Иимэ түхэлэй бари[...] материал Донецкэ област[...] Константиново хотын «[...]тостекло» гэжэ заводто [...] тээн гаргагдана. СССР-э[...] ВДНХ-да янза бүр[...] шлакоситалл табигдан[...]

В. ГАРИ[...]

ТАБАН ЖЭЛЭЙ ТҮРҮҮШҮҮЛ

Түнхэнэй аймагай «Сельхозтехника» нэгэдэлэй түрүү жолоошон Сергей Сороковиков арадай ажахын ашаа зөөхэ түсэб жэншэдгүй бэелүүлдэг байна. Мүнөө энэ нүхэрнай аймагайнгаа ажахынуудта шухала ашаа ...жэ, саг болзортонь абаашажа байнхай.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: жолоошон С. Сороковиков.

В. НИКОЛАЕВАЙ фото.

Очерк

МАЛША ХҮНЭЙ СЭДЬХЭЛ

1

БУРЯАД хүн хэр угһаа хойшо малша, анша гээд дэмы хэлсэдэггүй гээшэ ааб даа. Тиигээдшье арад зон мүн лэ тон зүбөөр, хэлэдэг: «Мал тэжээһэн ама тоһодохо». Зүб даа. Малша хүнэй сэдьхэлэй урин налархайе, тэрэнэй нимгэн зөөлэн эльгэтэйе бидэнэр мэдэнэбди. Малда дурагүй хүн хайшаншье гэбэл тэдэниие тэжээжэ, харууһалжа шадахагүй ха юм. Наһаараа мал харууһалһан хүн гээшэтнай нэгэл ондоотой байдаг: нэгэхэн дахин хараһан хонин гү, мориин, үнеэшье абаһаар лэ таняад байха юм. Тиигээдшье малда мээхэйгээр хандахыень харахадаа, одоол малшын сэдьхэл ойлгоод орхихош.

Малша нэгэ хүниие үнинэй танихаб. Энэ нүхэр Хэжэнгын совхозой нэгэдэхи отделенидэ ажалладаг.

Бүри һаяхан Улаан-Үдэ хотодо тэрээнтэй уулзашабаб.

— Хахад үдэрөөр ерээ һэм. Мүнөө ябахамни, — гэжэ хэлэхэдэнь гайхаад, часы хараһыемни, үглөөнэй 10 саг боложо байба.

— Үгы, яагаа түргэн? Юугээр ерээбта?

— Машинаар даа. Хэрэгээ бүтээбэб.

Ябаһан хойнонь һанаад үзэхэдэм, энэ нүхэрнай һаяшаг «Запорожец» түхэлэй хүнгэн автомашина худалдажа абаһан, малшан хүн хадаа үүр сүүрээр бодожо, Улаан-Үдэ гүйлгэжэ ерээд, хэрэгээ түргэхэн бүтээгээд ябаха гэжэ байба. Хонишон хүнэй тиигэжэ город хото соогуур сэнгэжэ, углуу тохой тойрожо, хэрэгтэ хэрэггүйшье һаа, магазин бүхэнэй үүдэ татажа ябаха сүлөөнь үгы ха юм.

Энэ хүнтэй, нүхэд уншагшад, танилсагты. Нэрэ обогынь: Лыгбал Будаевич Зодбоев. Гушаад жэлдэ адуу мал харууһалжа ябаһан хүн.

2

АНХАНДАА «Комсомол» колхоз (мүнөө Хэжэнгын совхозой нэгэдэхи отделени) долоон зуу гаран адуутай һэн. Тэрэ адуунай азаргануудые тиихэдэ хараһан хүнүүд ехэл гайхалсадаг бэлэй. Илангаяа нэгэ хара азаргань газарта хүрэмэ ута дэлһээ һалхинда хиидхүүлэн, адуугаа захадажа ябахадаа, һүрөөтэй гоё байдаг һэн. Тиихэдэ суутай адуушад Цырен Цыденов, Дугаржаб Соржиев гэгшэд колхозой адуун һүрэгые үдхэдэг, манадаг бэлэй. Тиихэл үедэ залуухан ябаһан Лыгбал хүбүүн адуушан болоо һэн.

Мориндо дуратай хүбүүншье удангүй бэрхэ адуушан болобо. Эмнигүүдые олоор һургажа эхилбэ.

Хазаар ногто, аргамжын үзүүршье үзөөгүй гунан, дүнэнүүдые Лыгбал ургалжа бариха. Хойто хүлыень аргамжын үзүүрээр гэдэһэндэнь тулатар татажа ерээд, эмээл тохоод, эмнигээ хазаарламсаараа мордошодог һэн.

Хаража байһан хүнүүд гайхалдаха:

— Үгы, энэ Лыгбал һорхигор ута аад, энэ бэеэрээ эмээлһээ халишахань гэн гэһээш, оройдоошье унанагүйл.

— Хүлынь ехэ шүрбэһэтэй ха юм.

— Хүлэй ганса шүрбэһөөршье урда орохогүйш. Ехэл дүрэтэй, дүршэлтэй гээшэ ааб даа.

— Эмнигшэ хүн. Ёһотойл эмнигшэ.

...Колхозой правлени һайн үүлтэртэй азарга худалдажа абаха гэһэн шиидхэбэри гаргаба. Адуун һүрэгөө һайжаруулха, үүлтэр һайтай болгохо хэрэгтэй ха юм. Тэрэ азаргашье 25 мянган түхэригөөр (хуушан мүнгөөр) худалдагдажа абтаба. Тэрэниие харууһалха хүн хэрэгтэй болоо. Правлениин гэшүүд нэгэл һаналтай байба:

— Лыгбал Зодбоев шадаха.

Үнэхөөрөөшье, тэрэ азарга һайнаар харууһалагдажа, тэрэнэй унагад адуунда олошороо бэлэй.

Лыгбал Зодбоевой һургаһан морид тэрэ үедэ ямар олон һэм! «Лыгбалай хээр, хара, сабидар, төөнтэ, хула, зээрдэ, шаргал» гэхэ мэтэ морид колхозой бригада бүхэндэ олон бэлэй.

...Үбһэ хуряалгын эхилхэлээр, Лыгбал Зодбоев мориин косилкаар сабшалганда гарадаг һэн. Косилкада ябажа һураһан нэгэ мори голдо оруулаад, хажуудань эмнигые ябуулха. Түрүүшээр дошхоржо, һоно, боргооһондо ядалсаад, дэбхэржэ собхоржо байһан эмнигшье удангүй амаяа мэдэжэ, жолоогой хүдэлһэн тээшэ косилкаяа жүдхэдэг болохо.

...Малша хүн нэгэл ондоо гэжэ дээрэ дурдаа һэмди. Лыгбал Зодбоев гансашье адуу манаа бэшэ, үхэр харууһалаа. 1960-аад онуудта Булаг гэжэ газарта буруунуудые абаашаад, түгэд һайн байра түхеэрээд, хэдэн жэлэй туршада тон бэрхээр харууһалжа, тарган мяха гүрэндөө тушааһан байха. Зуу гаран буруугаа нэгэ нэгээрнь зүһэлжэ танидаг байхадань, хүршэ малшадынь гайхалсаха.

— Тэрэ Цыдыпдоржын абын буруу манай һүрэгтэй ниилэшэбэ, — гэжэ малшанай хэлэхэдэ, үнэншэжэ ядаһан зарим хүнүүд зорюута газаа гаража:

— Тэрэш алимбэ? — гээд асуудаг байгаа.

3

ЛЫГБАЛ Зодбоевой ёһотойл малша хүн байһаниинь тэрэнэй хонишон болоһон хойно бүри эли тодоор харагдаа һэн. Зургаан зуу гаран хонидоо бараниень шахуу танидаг. Зарим хонишод хонидойнгоо нооһо хайшалууламсаараа, тэдээндээ тамга табиха, ууса, нюурган дээгүүрнь дабирхайгаар, тоһон шэрээр өөһэдынгөө обог, нэрын түрүүшын үзэгүүдые барлаха. Теэд Лыгбал Зодбоев һанаа амаршаг ябаха. Тоолоходонь хонидойнгоо дутаа һаань, ямарханиинь таһарбаб, ондоо һүрэгтэй ниилэбэб гэжэ элирүүлээд орхидог.

— Лыгбал хонишон болобо. Наһаараа адуушан ябаһан хүн аад, яалдагша ааб?

— Хонин гээшэмнай хашарһан мүнгэндэл адли юм. Адуун үхэр хоёр томо бараатай амитад. Нэгэнэйншье таһараа һаа, абаһаар мэдэхэш.

— Хони түрүүлхэ гээшэ амархан хэрэг бэшэ.

Иимэрхүү хөөрэлдөөнүүд Ушхайта нютагаар гараа һэн.

Харин Лыгбал заахашье айгаагүй. Түрүүшынгээ жэлдэ хони түрүүлжэ, хурьга абахадаа, ехэшье амжалта туйлаагүй һэн.

Нэгэтэ тэрээнтэй уулзаад.

— Зай, һаяын хонишон, хэр гээшэбибди? — гэжэ асуубаб.

— Байнабди. Яашаха һэмбибди, — гэжэ урагша абангүйгөөр тэрэмни гүбэд гээ һэн.

— Зуутанай тоодо ороогүт?

— Мүнөө дээрээ үгы. Москва хото гансата баригдашоогүй һэмнай.

...Тэрэ гэһээр хэдэн жэл үнгэрөө. Лыгбал Зодбоев Рыгзема Намсараева нүхэртэйгөө муу бэшэ дүнгүүдые харуулжа эхилбэ. Зуун эхэ хонин бүриһөө 90 гаран хурьгадые абадаг болобо. Һүүлэй һүүлдэ амжалташье ерээ даа: 1975 ондо Лыгбал Зодбоевой отарынхид зуун эхэ хонин бүриһөө зуун нэгэн хурьга абажа, бүрин бүтэнөөр түлжүүлээд, хүхэ ногоон дээрэ табиба ха юм.

Мүнөө Лыгбал Зодбоев хурьга харууһална.

— Отарымни эхэ хонин хүгшэршоо даа. Тэдэнээ тушаагаад. Эдэл хурьгадые эхэ хонин болгожо, баһал шэнээр эхилхэ саг ерэбэ, — гээд тэрэнэй хэлэхэдэ, ерээдүйн амжалтада үнэн зүрхэ сэдьхэлһээ би этигээ һэм.

4

МАЛША хүнэй сэдьхэл. Лыгбал Зодбоевые нютагайхидынь һайн мэдэхэ. «Ёһоор һайн зантай хүн, малшан лэ гээшэ», — гэжэ хэлсэдэг. Тиихэдэ нүгөөдэ хүнүүд энэ хэлсээшэ дээрэ ингэжэ нэмэдэг: «Ходо хүнүүдтэ һанаагаа зобожо, аргатайл һаа, туһалха гээд оролдожо ябадаг хүн».

Зүб даа. Малда, амитанда дуратай, урин налархайгаар хандадаг хүн нүхэртөө, хүнүүдтэ зөөлэн, нимгэн эльгэтэй байнгүй аргагүй. Иимэл хүн хэһэн ажалдаа, даалгагдаһан уялгадаа үнэн сэдьхэлһээ хандадаг ха юм. Тиихэдээл амжалтатай, илалтатай ябадаг.

Г. ДАШАБЫЛОВ.

КПСС-эй АГРАРНА ПОЛИТИКА

...ЭРГЭЭГДЭҺЭН ТАРЯАЛАН

...Ленинэй орденто «Красный Октябрь» колхозой та... 13,5 мянган гектарта ...ына. Харин намарай ...нисэ таряжа байха үедэ ...багахан поли дээрэ ...хын бүхы мэргэжэлтэд ...арба. Тиимэл ондоохон ...хэбэртэй. Энэнь колхо... таряашадай хүсөөр бай...агдаа. Нуурнүүдай, Дон ...рэнэй бур шабар, мүн ...жэлдэ жалга яама соо ...арһан һайн хүрьһэ шо... иишэ зөөжэ, тарааһан ...ра. Самосвал автомашинуудаар, тракторна тэргээр 3200 тонно газар ...рдэһэн юм. Гаргашашье ...бэшэ. Зүгөөр мэргэжэл... тоолоод үзэхэдэ, ингэ... һэргээгдэһэн газарынь ...одоо хүнүүдтэ ашаяа ...э, гаргашыень харюу..., олзо оруулха.

...һэргээгдэһэн поли — энэ... ехэ хүдэлмэриин эхин ... юм. Колхоз саашадаа ...аад гектарта нимэ хү...эри хэхээр хараалангхай. ...өө дээрээ һэргээгдэһэн ...гектарнууд Доной доболиг ...ада бишыхан һоог мэтэ ...ндэнэ. Энэ талада таряа...ургахаһаа байтагаи но... һогооборишье олохонь ...тэй юм.

...энэ тала олохон зондо ...эжэ, «Эдэнэр Эхэ оро...нгоо түлөө дайлалдаа» ...н фильм эндэ буулгагдаа ... шуу. Юундэ мэдээжэб ...эдэ, Шолоховой нэгэ ге...н энэ газар хадаа «Таряа...анда зоболон» гээшэ гэжэ ...эһэниинь һанагдана ёһо.

Зүгөөр энэ колхоз байгаали хамгаалха бүхэроссин бүлгэмэй хамтын гэшүүн байһан хадаа тохомой шэнээн газарынь тоотой. Эндэ хүндэ залаатай шэниисын эшэнүүд хэлхы хайр дээрэ хүжэтэн үдхэнөөр ургадаг юм.

— Аша үрэгүй газар гэжэ байдаггүй, — гээд колхозой түрүүлэгшэ, Социалис Ажалай Герой А. С. Тапилин хэлэдэг. — Юрэдөөл тэрээндэ түлхюур тааруулха хэрэгтэй. Энэ талаар маанадта эрдэмтэд туһалдаг.

Юһэдэхи табан жэлэй туршада тэдэнэрэй дурадхалаар тарялангаа мянга шахуу гектараар үргэдхөөбди. Гансахан жалга жаама 600 гектарта бүтүүлэгдээ. Тэрэниие бүглэхын тула 140 мянган кубометр шорой, 21 мянган тонно бур шабар зөөхэ баатай бологдоо. Иигэжэ һэргээгдэһэн газарай гектар бүхэниинь 114 түхэригтэ болоо. Тиин гурбан жэлэй үнгэрөөд байхада энэ гаргашаяа бүрин тэхэрюулээд, үшөө 21 мянган түхэригөөр олзотожо гараабди.

Теэд гаргашаяа нимэ түргөөр харюулхын тула баян ургаса абахад хэрэгтэй. «Красный Октябрь» колхозой ургасань область дотороо эгээн баян гэжэ тоотой. Хайр шулуун дээрэһээшье гектарай 30 центнер шэниисэ абтадаг юм. Уһалагдадаг газар дээрэһээ хоёр дахин ехэ ургаса хуряагдадаг.

Энээнэй гол нюуса — газар таряалангайнь культура дээгүүр гээшэ. Тэрэнь бүхыдөө эрдэмэй үндэһэ һуури дээрэ табигданхай. Поли бүхэндэ өөрын севооборот, тэрэниие элдүүрилхэ технологи тогтоогдонхой. Минеральна үтэгжүүлгэ колхозой агролабораториин дурадхаһанай ёһоор хүрьһэндэ оруулагдадаг гуримтай. Органическа үтэгжүүлгэ жэлдээ гектарай 60 тонно тараагдадаг байха юм.

Гансахан ороохо таряан бэшэ, харин ажахын бүхы һалбаринууд ашаг олзотой. Жэл бүри колхозой олзо оршо миллион хахад түхэригтэ хүрэдэг. Энэ амжалтада колхозой түрүүлэгшын аша габьяа ехэ. А. С. Тапилинай бүхы ами наһань энэ газартай холбоотой. Тэрэ нютагтаа түрүүшын тракторист байһан. Олон жэлдэ МТС-ые хүтэлөөд, мүнөө хори гаран жэлдэ түрүүлэгшээр ажаллана.

Партиингаа XXV съездые нэрэтэй түрэтэйгөөр угтахын түлөө мүрысэхэ зуураа, колхозой ажалшад бүхы продукци худалдаха табан жэлэйнгээ түсэб болзорһоо урид дүүргэхэ уялга абанхай.

Эдэ бүгэдын эхиниинь газар гээшэ. Газарайнгаа үрэжэл саашадань дээшэлүүлхэ программа энэ колхоз тодорхойлонхой.

И. БИРЮКОВА,
ТАСС-ай корр.

Волгоградай область,
«Красный Октябрь»
колхоз.

...БАРИЛГА ЮУНДЭ ...УДААРНАБ?

Арадай хиналтын булан

...ажахынуудта бодхоогдожо ...һан барилгын шанар шал... зорилгоор Бэшүүрэй ай...гай арадай хиналтын ко... тусхай комисси бай...һан юм.

...арбаад хүнһөө бүридэһэн ...комиссида КПСС-эй рай...ой, аймагай Советэй гүй...юмой, газетын редак..., ВЛКСМ-эй райкомой ...лэгшэд, арадай хиналтын комитедэй гэшүүд орол... байгаа.

«Бурятцелинстрой» трес... 1.011-дэхи ПМК-да хэ...эдэн рейд болон шалгал...д боложо, тэрээндэ ай...ай шалгалтын комисси ... предприятидахи ко...ссиин бүлэг хабаадалсаа.

Шалгалтын энэ бүлэгэйхид ...шүүр тосхондо бодхоогдо... байһан 24 байратай бай...гай, гостиницын барил..., Шэбэртын сельсоведэй ...лангай. Бэшүүрэй сов...одо бодхоогдожо байһан ...0 һууритай ясли-садай, ...Дзержинскиин нэрэмжэтэ ...хоздо бодхоогдожо байһан ...хайн байрын барилга шал... үзөө.

...Бэшүүр тосхондо баригда... байһан 24 байратай бай...н гэрэй шанар муу гэжэ ...элирүүлэгдээ. Штукатурынь ...ша хэрэгээр хэгдэнхэй. ...Ааршуулай муугаар хүдэл...эй шалтагаанаар поолынь ...артай. Түмэр бетон хэ...нүүдынь шанар муу...ар холбогдоһон дээрэ... арматурынь гантажа, хү...эй нюдэндэ торсолдоно. Сэ...р агаар дамжуулха каналнуудынь шабараар дүүрэшэнхэй.

Барилга дээрэ хүдэлдэг хүдэлмэришэдэй ажалай эмхидхэлэй һула байһанай шалтагаанаар хүдэлмэришэдэй салин бага байна.

Бэшүүрэй совхозой гол бууса — Шэбэртэ тосхондо бодхоогдожо байһан үхибүүдэй ясли-садай байра энэ жэлэй түрүүшын хахадта тушаагдаха ёһотой аад, ехэ дутагдалнуудтай байһаар.

Дзержинскын нэрэмжэтэ совхоздо баригдажа байһан 140 толгой гахайн байра жэлэй түрүүшын хахадта тушаагдаха ёһотой байгаа, гэбэшье, ехэ дутагдалнуудтайгаар хаягдашоо. Барилгын шанар ехэ муу. Энэ барилга бодхоожо байһан ПМК-гай хүтэлбэрилэгшэд байгша оной гурбадахи кварталда гахайн байра бэлэн болгохо һанаатай. Эндэхи барилгын хажуугаар элдэб түхеэрэлгэ, барилгын материал хайша хэрэгээр хаягданхай.

Дээрэ дурсагдаһан барилганууд дээрэ социалис мүрысөөн эмхидхэгдэнэгүй. Дүнгүүдынь гаргагдахаяа болинхой. Дурсагдаһан барилгануудта хүдэлдэг бригадынхид ажалдаа хайша хэрэгээр хандадаг байна.

Машина механизмуудынь хүсэд хэрэглэгдэнэгүй. Жэшээнь, Бэшүүр тосхондо баригдажа байһан гостиницын барилга дээрэхи башенна кран богони тросстой байһан дээрэһээ барилгын нүгөө ханада материал гаргаха аргагүй байна. Энээнһээ боложо, шулуушад хирпиисэ болон холисоёо гараараа зөөхэ баатай болоно. Техникые аюулгүйгөөр хүдэлгэхэ гурим муугаар сахигдана. Дээрэ дурсагдаһан барилгануудта харуулан ойлгуулха нэгэшье плакат үгы байһаар.

«Межколхозстрой» трестын ПМК-гай хэжэ байһан ажалые шалгалтын комиссиинхид хаража үзөөд, энэ колонныи хүтэлбэрилэгшэд өөһэдынгөө уялгануудта хайша хэрэгээр хандана гэжэ элирүүлээ. Я. П. Леоновой толгойлдог прорабай участогта аюулгүйе сахиха гурим муугаар сахигдана гэжэ элирүүлһэн байна. Бетон худхадаг түхеэрэлгын электроутаһан муугаар татаатай, электрорубильнигынь столбдо һулаар бүхэлөөтэй. Барилгын материалнууд хайша хэрэгээр хадагалагдана.

Комиссиин гэшүүд дээрэ дурсагдаһан асуудалнуудые хаража үзөөд, зохихо хэмжээнүүдые абаһан байгаа. Тэрэнэй ашаар олон дутагдалнууд усадхагдаа.

Арадай хиналтын аймагай комитедэй гэшүүд шалгалтынгаа дүнгые хаража үзэхэдөө, саашадаа һэргымжэтэй байхыень барилгын организацинуудай хүтэлбэрилэгшэдтэ дурадхаа.

С. ГОНСОРУНОВ,
Бэшүүрэй аймагай арадай хиналтын комитедэй түрүүлэгшэ.

ДЭЛХЭЙН СААНАҺАА

ТЕЛЕФОН ТЕЛЕГРАФ

ПАРИЖ

ФКП-гэй ЦК-гай пленум

ТАСС

ФКП-гэй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, ЦК-гай секретарь П. Лоран «Политическэ байдал ба партиин зорилгонууд» гэһэн элидхэл Франциин Компартиин ЦК-гай эндэ боложо байгаа пленум дээрэ хээ.

Хүдэлмэригүйдэлгын, саарһан мүнгэнэй үнын ехээр уналгын ба экономическа бэрхэшээлнүүдэй үе Францида тохёолдонхой байна гээд, экономикын талаар правительствын дурадхаһан хэмжээнүүдые элидхэлшэ шүүмжэлбэ.

Үйлэдбэриин ээдэй ба засагай добтолгодо харюу болгон, эндэхи ажалшад салин хүлһэ нэмээлгэхын, ажаллаха арга боломжо һайжаруулха, профсоюзуудай сүлөө хангаха, хүдэлмэришэдые ажалһаань олоор гаргадаг ябадал болюулгахын түлөө тэмсэхэ гэжэ эрид шиидэнхэй, ангиин тэмсэлэй шэнэ долгин орон дотор сасархаяа байна гэжэ П. Лоран мэдүүлээ.

Политическэ шухала хубилалтануудые хэхын түлөө тэмсэлэй шиидхэхы хүсэн бологшо Компартиие һуларуулха, гансаардуулхын тула зүүнэй үзэлтэй хүсэнүүдэй холбоо барисаа һандаргаха зорилгоор коммунистнуудта эсэргүү кампани орон дотор ябуулагдажа байна. Зүүнэй үзэлтэй хүсэнүүдэй холбоо барисаае хамгаалха, бэхижүүлхэ, үргэдхэхэ гээшэ коммунистнуудай гол шухала зорилго байһаар гэжэ П. Лоран тэмдэглэбэ.

ЛИССАБОН

Соёлой ба искусствын ажал ябуулагшадай эрилтэ

ТАСС

Эндэхи соёлой ба искусствын олон ажал ябуулагшад революциин туйлалтануудые хамгаалха, Португалидахи хархис фашис этэгээдүүдэй хорото аашануудые бута сохихо эрилтэ табина.

Хоёр зуу гаран уран зохёолшод, артистнууд, уран зураашад ба хүгжэмшэд Лиссабондо сугларaад, хорото хархис ябуулгануудта эсэргүү уран мэргэжэлтэ интеллигенциин хүдэлөө эмхидхэхэ гэһэн шиидхэбэри гаргаба. Энэ суглаан дээрэ үгэ хэлэгшэд искусствын ажал ябуулагшадые арад зондо улам ойртуулха, Португалиин революциие хамгаалхын түлөө хамтааран тэмсэхэ шухала гэжэ тусхайлан тэмдэглэбэ.

ТОБШОХОНООР...

△ Азиин, Африкын арадуудай һанал нэгэдүүлхэ эмхиин советэй XII сессидэ хабаадагшадта КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежневэй эльгээһэн амаршалгые гадаадын хэблэл тобшохоноор найруулан тунхаглана.

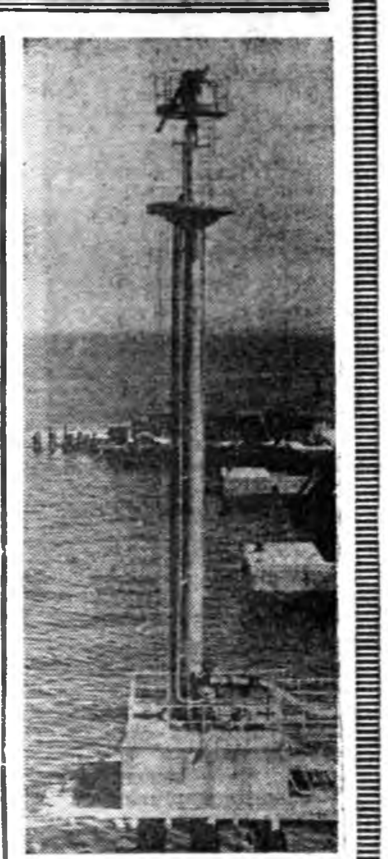
△ «Амгалан байдалай ба социализмын асуудалнууд» гэжэ журналай шеф-редактор К. И. Зародовтой нүхэр Л. И. Брежневэй хэһэн хөөрэлдөөн тухай мэдээсэгдэнэ.

△ Франциин Республикын президент В. Жискар д'Эстэнэй албанай хэрэгээр Советскэ Союзда ерэхээ байһан тухай мэдээсэхэ зуураа, Европодохи байдалда уласхоорондын шахардуу байдалые һуларуулгада совет-француз харилсаанай хүгжэлтын тааруугаар нүлөөлжэ байһые гадаадын хэблэл тусхайлан тэмдэглэнэ.

△ ООН-ой Генеральна Ассамблейн XXX сессиин хүдэлмэридэ ехэ анхарал хандуулагдана. «Зүришэлдөөн хёмороое дабажа, бодото байдалые хараада абаха, зохихо хөөрэлдөөнүүдые хэхэ эрмэлзэл» мүнөө ООН-ой хүдэлмэриин удха шэнжые тодорхойлдог болоод байна гэжэ Америкын «Нью-Йорк таймс» хананграар тэмдэглэнэ.

△ Испанида мүрдэлгэ, хэһээлгын дахинаа һүжэржэ байһан тухай мэдээнүүдые Франциин хэблэл тунхаглана. Испаниин үшөө табан патриодые, тэрэ тоодо хоёр эхэнэрые саазалхаар шиидхэхэ эрилтэ Мадридай сэрэгэй прокурор табиба гэжэ «Котидьен де Пари» мэдээсэбэ.

(ТАСС).

ПОЛЬШО. Гданьскын хойто портдо шэнгэн түлишэ ашаалха бааза ашаглалгада үгтөө. Иимэ түхэлэй баазанууд сооһоо Европодо эгээл шэнэнь гэжэ тоотой юм. Тус портдо 150 мянган тонно ашаа тээһэн онгосонууд ородог. Жэл соогоо энэ бааза 6,5 миллион тонно ашаалха арга боломжотой.

ЦАФ-ТАСС-ай фото.

ПРАГА

Сэхэ шууд тэмсэлэй замаар

ТАСС

Профсоюзуудай бүхэдэлхэйн федераци оршон байгаа бүхы үе соогоо ажалшадай аша туһын түлөө сэхэ шууд тэмсэһэн, амгалан байдалай, демократиин ба арадуудые сүлөөрүүлхын түлөө бүхы хэмжээ ябуулгануудта эдэбхитэйгээр хабаадаһан байна гэжэ ВФП-гэй генеральна секретарь П. Жансус Федерациин эмхидхэн байгуулагдаһаар 30 жэлэй ойтой дашарамдуулан ЧТК агентствэдэ интервью үгэхэдөө мэдүүлбэ. Фашизмые эсэслэн усадхахын, бата бэхи эб найрамдал тогтоохын түлөө, ажалшадай ба профсоюзуудай экономическа, социальна эрилтэнүүдые хангахын, колониальна ёһо гурим усадхахын, профсоюзуудай нэгэдэл улам шангадхахын түлөө тэмсэлээр табигдаһан зорилгонуудые ВФП дүүргэһэн байха гэжэ тэрэ хэлэбэ.

Капиталис зүришэлдөөнэй хёйшолонгуудые усадхахын, ажалшадай ангиин эрилтэнүүдые хангахын түлөө, демократическа хубилалтануудай түлөө, томо капиталай ба монополинуудай зонхилолгодо эсэргүүсэн бодоһон ажалшадай тэмсэлые шууд дэмжэхэ гээшэ мүнөө үедэ ВФП-эй бэелүүлхэ гол зорилго болоно гэжэ П. Жансус тусхайлан тэмдэглээ.

ВФП эб найрамдал ба аюулгүй байдал бэхижүүлхын түлөө тэмсэлээ үргэлжэлүүлхэ, фашизмда, хархис ёһо гуримуудта эсэргүү, демократическа сүлөө ба профсоюзна эрхэ хамгаалха, үргэдхэхын түлөө тэмсэжэ байгаа ажалшад болон арадуудтай һаналаа нэгэдэлгые улам үргэдхэхэ байха.

ВАШИНГТОН

Буруу һүрэһэн хэмжээ ябуулга

ТАСС

«Гэм зэмэһээ сүлөөлхэ совет» гэдэг правительственна тусхай эмхи болюулагдаба. Вьетнамдахи зэрлиг бүдүүлиг дайнда хабаадахаяа арсаһан американецуудай хуби заяае шиидхэхын тула иимэ совет жэлэй урда тээ Сагаан байшангаар эмхидхэгдэһэн юм. Хэблэлэй мэдээнүүдэй ёһоор, 100 мянга гаран залуу американецууд зэбсэгтэ хүсэнүүдһээ бодхуултаһан гү, али таталгын пунктнуудта ерээгүй байгаа. Эдэнэр олон жэлдэ американ засагаархидһаа хоргодохо баатай болоһон, зариманиинь ондоо оронуудта зугадажа ошоһон байна.

Вьетнамдахи дайнай американ олониитын дунда тон хүндэгүй байһые харaада абажа, США-гай правительство «гэм зэмэһээ сүлөөлхэ совет» гэдэгые бии болгоһон ба гэм зэмээ сагааруулха арга боломжо олгохыень гуйһан мэдүүлгэнүүдые тэрэ советдэ барихыень тэдэ американецуудта дурадхаһан байгаа.

Гэхэ-зуура, сэрэгэй албанһаа арсаһан американецуудай тон олонхинь энэ дурадхалһаа арсаһан байна. Һүүлэй заседаниин удаа мэдээсэгдэһэнэй ёһоор, «гэм зэмэһээ сүлөөлхэ советдэ» оройдоол 16 мянга шахуу мэдүүлгэ ороо. Зэрлиг бүдүүлиг дайнда хабаадахаяа арсалга — гэмтэ ябадал бэшэ, тиимэһээ гэм зэмээ сагааруулха ябуулга хэлтэгүй гэжэ, засагаархидһаа хоргодожо байдаг американецууд мэдүүлһээр.

НИКОЗИ

Никозидо заседани болобо

ТАСС

Кипрэй Министрнүүдэй советэй ба Национальна советэй хамтын суглаан эндэ Кипрэй президент Макариосай хүтэлбэри доро үнгэргэгдөө.

Суглаанай һүүлээр тунхаглагдаһан тусхай мэдээсэл дотор иигэжэ хэлэгдэнэ. Кипрэй парламентын түлөөлэгшэдэй палатын түрүүлэгшэ Г. Клиридис Кипрэй дотоодын байдалда хабаатай асуудалнуудаар Нью-Йоркдо боложо байгаа хөөрэлдөөнүүдэй дүрбэдэхи шатын үрэгүйгөөр үнгэрһэн тухай мэдээсэбэ.

Кипрэй асуудалые ООН-ой Генеральна Ассамблейн мүнөөнэй сессиин үзэмжэдэ дамжуулха гэһэн правительствын шиидхэбэритэй холбоотой һүүлэй ябуулганууд энэ суглаан дээрэ һайшаагдаа гэжэ тэрэ мэдээсэл доторнь тэмдэглэгдэнэ.

«Турци-Кипрэй бэеэ дааһан гүрэн» ганса өөрын зүгһөө тогтоохо һанаатай байһан тухайдаа арал дээрэхи түүрэгүүдэй бүлгэмэй Ударидагша Р. Денкташай мэдүүлһые Кипрэй хэблэл эрид шүүмжэлнэ. «Филэлефтерос» гэжэ газетын бэшэһэнэй ёһоор, иимэ ябуулгын эсэстэ Кипр хубаагдажа, НАТО-гой сэрэгэй бүлэглэлэй аша туһада хэрэглэгдэжэ болохо гэһэн түбэгшөөл дэлхэйн олониитэ элирхэйлэн мэдүүлнэ.

ВАШИНГТОН

УЛАСХООРОНДЫН ГУРИМ ЁҺО ЭБДЭҺЭН ЯБУУЛГА

ТАСС

Бактериологическа (биологическа) ба бөөлжүүлдэг зэбсэг хэрэгсэлнүүдые зохёохо, үйлэдбэрилхэ ба сугларуулха хүдэлмэри хорихо, тэдэниие үгы хэхэ тухай ООН-ой конвенцидэ, тэрэшэлэн 1925 оной Женевскэ протоколдо США-гай гараа табиһан байбашье һаань, Түбэй тагнуулай управлени (ЦРУ) тиимэ зэбсэг хэрэгсэлнүүдые удаан сагай туршада бии болгожо, хэрэглэжэ үргэлжэлһэн байна. Иимэ ябуулгануудынь тагнуулай зургаануудай ябуулга шалган мүрдэхэ сенадай тусхай комиссиин заседани дээрэ зүбшэн хэлсэгдэжэ захалаа.

Тусхай комиссиин түрүүлэгшэ Ч. Чреч заседани нээхэ зуураа, иигэжэ мэдүүлбэ: Иимэ зэбсэг хэрэгсэлнүүдые үгы хэхэ тухай президентын захиралтын гараһаар табан жэлэй үнгэрһэн хойно, «тэдэнэй нөөсые үгы хэхэ гэжэ США-гай уласхоорондын уялга» абаашье һаань, ЦРУ-гай мэдэлдэ ороһон аймшагтай хорото бодосуудые хуули бусаар хадагалжа байһан ябадал мүнөөнэй асуулта хэхэ ушар шалтагаан болоһон байна.

Бактериологическа зэбсэг хэрэгсэлнүүдые үгы хэхэ гэжэ 1969 ондо США-гай президентын дурадхаһанай һүүлээр тиимэ хорнуудай ба хорото бодосуудай нөөсын зарим хубинь Форт-Детрикэһээ Лэнглидэхи (Вашингтоной оршондо) ЦРУ-гай штаб-байрада абаашагдаһан юм гэжэ Колби мэдэрээ.

БОНН

ФРГ-гэй БУНДЕСТАГТА

ТАСС

Экономикын ба финансын талаар ФРГ-гэй правительствын хараалһан хэмжээнүүд тухай асуудал Бундестагта зүбшэн хэлсэгдэжэ эхилээ. Канцлер Г. Шмидт правительственна мэдүүлгэтэйгээр үгэ хэлэхэдээ, Баруун Германиин экономикын мүнөөнэй бэрхэшээлнүүд — түбхын түрүүндэ саарһа мүнгэнэй үнын улам ехээр уналжа, валютын системын задагайржа байһанай ба бусад ушаралнуудай хойшолон болоно гэбэ. Эдэ ушаралнууд баруун оронуудай экономикын доройтохо ябадал тохёолдуулаа. Энээнэй дэлисэ хэмжээн «дэлхэйн экономикын 30-аад онуудай зогсошоһон үеынхиһөө үлүү гараа» гэжэ тэрэ тусхайлан тэмдэглэнэ. Баруун оронуудай, тэрэ тоодо ФРГ-гэй экономико доройтон уналгынгаа доодо хэмжээе дабаа гэһэн баталамжанууд эндүүрһэн ябадал болоно. Үнэндөө, эндэхи экономико доройтон уналжа үргэлжэлһөөр. «Юрэнхы дэлгүүрэй» гэшүүн оронуудтахи ажалгүйшүүлэй улам олошоржо байһан ушар эндэ хэлэгдэһэнэй гэршэ баримта болоно гэбэ.

Социалис оронуудтай ФРГ-гэй харилсаан тушаа хэлэхэ зуураа, канцлер иигэжэ тусхайлан тэмдэглэбэ: «Зүүн тээхи оронуудтай баталһан договорнууд Европодо ба бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдал хангалгада шиидхэхы туһа хүргөө». Манай ханинар бултадаа энэ ушарые мэдэрнэ. Европодо аюулгүй байдал, харилсаа холбоо хангаха зүблөөндэ хабаадаһан гүрэнүүдэй ажал ябуулагшад иигэжэл мэдэрнэ.

Европын социалис оронуудтай худалдаа наймаанай экономическа холбоо барисаагаа саашадань хүгжөөлгэ ФРГ-дэ шухала удхатай шанартай байна гэжэ Г. Шмидт тэмдэглэбэ.

ПАРИЖ

ЭРИД БУРУУШААЛ

ТАСС

Чилидэ хүнэй эрхэ бүдүүлигээр эбдэһэн, гэгээрэлдэ, эрдэм ба соёлдо харша сэрэгэй хунтын зэрлиг муухай ябуулгануудые ЮНЕСКО-гой гүйсэдхэхы советэй 98-дахи сессидэ хабаадагшад эрид буруушаана.

Пиночетын хархис бүлэгэй хорото ябуулганууд тухай олон баримтанууд Чилидэхи гэгээрэлэй, эрдэм ба соёлой, информациин байдал тухай асуудалаар ЮНЕСКО-гой генеральна директорэй хэһэн элидхэл ба бусад материалнууд дотор дурдагдаа. Һургуулинуудые сэрэгэй байдалтай болгоһон ба хааһан тухай, багшанарые ажалһаань олоор гаргаһан, студентнэрые намнаһан тухай, хунтада «тааруугүй» хүнүүдые барижа хааһан, тамалан зобооһон ба алаһан, хюдаһан тухайда тэдээн доторнь мүн лэ мэдээсэгдэнэ. Гэхэтэй хамта соёлой үнэтэ шухала зүйлнүүдэй тэндэ үгы хэгдэжэ, элдэб һонин олониитэдэ дамжуулдаг органуудта шанга хиналта тогтооһон ушарнууд тэмдэглэгдэнэ.

Кубын, Болгариин, Югославиин, Сириин, Норвегиин ба бусад хэдэн оронуудай түлөөлэгшэдэй хэлэһэн үгэнүүд Чилидэхи байдал тушаа дэлхэйн олониитын ехээр һэнэаата боложо байһые элирхэйлэн гэршэлнэ.

„МЕТРОПОЛИТЕН“ МУЗЕЙН ШЭЛДЭГ БҮТЭЭЛНҮҮД

Москва. «Метрополитен» музейн 100 зураг» гэhэн выставкэ А. С. Пушкинай нэрэмжэтэ уран зурагай гүрэнэй музей дотор нээгдэнхэй. Эндэ итальянска, немецкэ, нидерландска, испанска, французска, английска болон американска уран зурагай hургуулинуудай бүтээлнүүд табигданхай. Совет музейнүүдэй суглуулбаринуудта харуулагдаагүй, баруун европын мэдээжэ зураашадай уран зурагууд эндэ харуулагдана.

«СССР-эй газар дээрэхи соёлой ба искусствын эртэ урдын памятнигууд» гэhэн выставкын андалдаанда американ талаhаа «Метрополитен» музейн 100 зураг» гэжэ выставкэ харуулагдаба.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. Уран зурааша Жорж де Латур (1593—1652) гэгшын бүтээhэн «Үзэлшэ эхэнэр» гэhэн зураг. Французска hургуули. 2. 1630-аад онуудай үеэр бүтээгдэhэн «Герцог Оливаресэй портрет». Уран зурааша Диего Сильва Веласкес (1599—1660). Испанска hургуули. 3. «Мадам Х. (Мадам Пьер Готро)» гэhэн зураг. Энэ зураг 1884 ондо уран зурааша Джон Сингер Сарджент (1856—1925) бүтээhэн юм. Американска hургуули.

ТАСС-ай фотохронико.

Гунга ЧИМИТОВ: ШЭНЭ БАСНИ

ХАМАГША

Буруун болошоhон аад,
Бузар муухай аашатай
Нэтэрүү яяр Тугал
Нэгэ айлда байhан гээ.
Залхуу гээшэнь аргагүй,
Зайгаад, тэнээд
hаладаггүй,
Бэлшээридэ гаргахадаш,
Бэшэнээ дахажа
үгэдэггүй.
Хорёогой хажуугаар
эрьелдээд,
Хотонhоо холо болодоггүй.
Элбэг hүтэй
бэлшээриhээ
Эхынгээ ерэхые
хүлеэдэг.
Хамагhаа түрүүн үрдижэ,
Харайжа ошоод хүхэдэг.
Хайрата дүү тугалынь
Хараад лэ миил үлэдэг.
Гэрэй эзэн сухалдаад,
Гэмэрээд, хараагаад үзөө,
Нарин бүд... бургаhаар
Наншаад сохёодш туршаа.
Нэгэндээ нэтэржэ
hалаhан,
Нэмнэгээ хэдэржэ
зутарhан
Юлэгэр тэрэ Буруунда
Юун hургаал болохоб даа.
Урдынхяараал аашалан,
Ушаргүй юумэ ябанал
даа.
Яндан Буруугаа эзэн
Лаш болюулжа ядахадаа,
Хамар дээрэнь хоноожо,
Хамагша хэжэ орхёо hэн.
Энэ гэhээр тэрэ Буруун
Эхээ хүхэхээ болёо
hэн.

Эрдэм номтой, ехэсгэй
Эрэ болоhоор үнинэй аад,
Һэбхи хооhон ябадалаар
Һэнгэргүйгөөр харгылан,
Нэтэрүү, залхуу дээрэhээ
Нэгэ ажалдаа
тогтодоггүй,
Аба эжыдээ тэжээлгэдэг
Ахир доройд заримые
Эгээл иимэ Буруудтай
Энэ басняараа сасуулнаб.

ХҮҮГЭДЭЙ ХӨӨРЭЛДЭХЭДЭ

4 наhатай Алдар хүбүүнэй газаа гаран гэhээ, гэшхүүрэй урдахана нэгэ валенка хэбтэбэ. Алдар эжыдээ ерээд.

— Газаамнай хүлгүй валенка хэбтэнэ, — гэжэ хэлээ hэн.

Эгээ түрүүшынхиеэ автобусто hууhан Алдар эжыhээ иигэжэ асууба:

— Столбнууд яагаа хурдаар гэдэргээ гүйлдэнэ гээшэб.

Хэжэнгын аймагай Могсохоной дунда hургуулиин багша Д. НАНЗАТОВА эльгээбэ.

Шираб-Нимбу ЦЫДЕНЖАПОВ: ШЭНЭ ШҮЛЭГҮҮД

Хэлэ бэшэгэй эрдэмэй кандидат Ш.-Н. Цыденжапов үнинэй шүлэг бэшэдэг. Тэрэнэй шүлэгүүд байд гээд лэ газетэнүүдэй хуудаhанда толилогдодог, радиогоор дамжуулагдадаг. Ш.-Н. Цыденжаповай бэшэhэн «Сагаан Сэсэн» гэжэ трагеди Х. Намсараевай нэрэмжэтэ буряад драмын театрта табигдаа hэн.

Мүнөө Ш.-Н. Цыденжаповай шэнэ шүлэгүүдhээ уншагшадай анхаралда толилбобди.

ДУҺАЛ

Агууехэ Номгон далай,
өөртөө
Асари олон дуhалнуудые
багтаабашье
Эрдэмэй далайн хажууда
өөрөө
Эгээл бишыхан дуhал
шэнгилши.

ЭХЭ ЭСЭГЫН ЗАЯАГААР

Энэ юртэмсын шоройе
Элээжэ гэшхэжэ
ябахыемни,
Эгээ түрүүн намда
Эхэмни гутал
үмдэхүүлээл.
Хүрьhэтэ дэлхэй дээрэ
Хүбүүнэйнгээ зоригтой
ябахыень,
Эгээ түрүүн эсэгэмни
Эмнигтэ намайе
hуулгаал.

БУРЯАД КАПИТАНДА

Абарга томо крейсерээр
Агуу Номгон далайгаар
Эрхим hайнаар тамарнаш.
Эрэлхэг зоригто хүбүүн.
Һүреэтэ hалхи
шуургантай,
Мантан долгинуудтай
тэмсэн,
Һүниин мананда
төөрингүй,
Маршрудаа алдангүй
зориноош.
Алдарта Ленинэй зааhан
Арюун hайхан замаар
Алас руу дабхинаш,
Айдар буряад капитан.

ЭХЫН ГАР

Хун шубуунай
далинуудтал
Хоёр сагаахан гартнай
Огторгойгоор ниидүүлхэ
табисуургүйл,
Ондоо нангин үүргэтэйл.
Бишыхан хүүгэеэ
бөөмэйлэн,
Бэедээ няагаад байхань,
Эхэ, танай гарнуудай
Этээ hайхан ажалынь.
Хоёр сагаахан гараараа
Хүбүүгээ шангаар
тэбэринт.
Харата дайнай аюулhаа
Халхалан, далдалан
абарыт.

ДУРНА ЗҮГЭЙ БАСАГАНДА

* * *

Холын Номгон далай,
Хатан дүүхэй Сэлэнгэ —
Харалсахагүйл хоюулан
хэзээдэшье,
Хэтын хэтэ сагуудташье.
Алдарта Сэлэнгэ мүрэн
Айлшалан ошохогүйл
тиишээ.
Агуу Номгон далай
Айдархахаяа ерэхэгүйл
наашаа.

* * *

Сэдьхэл зүрхыем
буляаhан
Дурна зүгэй басагантай
Дуулим Буряадай хүбүүн
Сохом харалсажа
шадаа[illegible]
Хожомшье бэшэ, ха[illegible]
Мүнөө тэрээнтэй
уулза[illegible]
Хүсэтэйл байха дур[illegible]
Мүлхеэдшье тэрээнд[illegible]
хүрэ[illegible]
Сагаан далитай сам[illegible]
Сагтаа мүнөө hуух[illegible]
Хүрэжэ ошохом
тэрэ[illegible]
Хүлеэжэ байхал,
мэдэнэ[illegible]

ЭЕЛДЭР ГАНСАМ[illegible] ЕРЭБЭЛ ГҮ?

Уяран, дуулан ябат[illegible]
Унтангүйгөөр сэнгэ[illegible]
Хара hүниин дунда
Холоhоо поезд хууга[illegible]
Гуниглаhан минии
сэдьхэ[illegible]
Гол утаhые дайраба[illegible]
Тэрэнэй бүдэхи дохёо
Намдуу байдалые таh[illegible]
Нойрсоhон дэлхэйга[illegible]
Тунан, хайлан дууh[illegible]
Гансаардаhан хүнэй
хашхараанда[illegible]
Гэнтэ намда үзэгдэб[illegible]
Энээхэн поездоор на[illegible]
Эелдэр гансамни ер[illegible]

ТОЛИ

БАЙРАМ-АЛИН ХАЛУУН АГААР

ЗАМАЙ ТЭМДЭГЛЭЛ

Туркмениин ССР-эй дэбисхэр дээгүүр хэдэн зуугаад дүрбэлжэн километртэ Кара-Кум гэжэ (буряадаар «хара элhэн» гээд оршуулагдаха) элhэн губи нэмжыдэг. Афганистанай газарhаа эхиеэ абадаг Мургаб гэжэ мүрэн урда Кара-Кумаар урдажа ерэдэг. Эртэ урдаhаа хойшо тэрэ голые зубшан оазисууд бии болоhон түүхэтэй. Мургаб гол олон hалаа боложо тарангирhаар, элhэндэ «эдигдэжэ» үгы болодог юм. Зүүн захынь hалаа дээрэ оршодог оазиста Байрам-Али гэжэ бишыхан хото бии юм.

Байрам-Алида 36 мянганhаа үлүү хүн зон ажаhуудаг. Тэрэ бишыхан хото хадаа Марыйска областиин бүридэлдэ ородог Байрам-алийска районой түб болодог. Тиихэдэ областиин түб хото — Марыhаа 30-аад модоной зайтай.

Байрам-Алин мүнөөнэй байдал тухай хөөрэхэhөө урид түүхын хуудаhа ирая.

* * *

Бүри манай ээрын зургаадахи зуун жэлдэ мүнөө байгша Байрам-Али хотоhоо хойшо зургаан модоной зайда эртэ урдын Мерв гэжэ хэрэмүүд — бүлэг хото балгааhан байhан түүхэтэй. Эртэ урдын отог балгааhануудые захиржа байhан хаашуул, султанууд хоорондоо мээрхэлдэн дайлалдажа, сэрэгүүдээ бэе бэедээ тухиран, хёморолдоо үүсхэдэг байгаа.

651 ондо Мервые араб сэрэгүүд дайлан абаа. Арабуудай султанууд тэрэ газар нютагые зүүн захынгаа хэрэм болгобо.

Сельджук гарбалтай султан Санджарай зонхилжо байха үедэ — 1037 онhоо 1157 он болотор Мерв хото бадаран хүгжэлгын эгээл дээдэ шатада хүрэhэн байгаа. Султан Санджар ондоо газар нютагуудта добтолдог байhан. Илангаяа Энэдхэг худар дайшалжа, тэндэhээ түйлай ехэ баялиг асараа. Гэбэшье гуз гэжэ яhатанай сэрэгтэ булигдажа, султан Санджар өөрөө плендэ абталай.

Энээн тухай юундэ иимэ дэлгэрэнгыгээр бэшэнэбши гэхэдэ, 40 жэл шахуу эртэ урдын Мервые эзэмдэжэ байhан сельджугуудай султан Санджар хадаа архитектурна талаар гоё hайхан мавзолей өөртөө барюулhан байгаа. Тэрэнь «Султан Санджарай мавзолей» гэжэ нэрэтэй, мүнөө болотор эртэ урдын уран гартанай эди шэдиие гэршэлhэн дурасхаал боложо байдаг. Тэрэ хадаа түмэр харгын станциhаа хойшо Султан-кала гэжэ hандарhан хэрэмэй тэг дунда оршодог.

Султан Санджарай мавзолей XII зуун жэлэй 40-өөд онуудаар баригдаhан гэхэ. Сагаан шабар (гипс) элhэн хоёрые холижо сохёод, галдажа хатуужуулhан, гурбан ондоо хэмжүүрэй хирпиисээр баригдаhан тэрэ мавзолей дайсадай гарпаа, сагай уларилhаа нилээд горитойгоор хохидоhоншье hаа, эртэ урдын барилгашадай уран бэлигые мүнхэлжэ шаданхай. Дүрбэн ханатай аад, түхэреэн түмбэгэр оройтой. Оройнь тэг дундаа түхэреэн нүхэтэй. Тэрээгээрнь гэрэл орожо байдаг. Тэрэ мавзолей бариhан уран барилгашанай нэрэ саарhан дээрэ үлөөгүй юм. Гэбэшье тэрэ хүн мавзолейн оройдо хэгдэhэн гоёолто соо араб үзэгүүдээр өөрынгөө нэрые жэжэхэнээр бэшэhэн юм — Мухаммед ибн-Атсыз ас-Серахси.

Мавзолей мусульман шажантанай hүгэдэлгын газар болоhон байгаа хаш. Гэбэшье тэрэ барилга архитектурна дурасхаалнуудай тоодо орожо, гүрэнэй анхаралда абтанхай.

Мавзолейhээ лүтэхэнэ хоёр ехэ обоохой шулуунууд хэбтэнэ. Тэрэ юун гээшэб гэхэдэ, Санджарай дайсад руу шулуу шэдэжэ, үhөө абалгын hүлдэ тэмдэг. Мавзолейн ойро ерэhэн хүн бүхэн обоохойнууд руу хирпиисэ шэдэжэ, өөрынгөө хубиые нэмэхэ уялгатай байhан.

Ондоо үзэсхэлэн гоё юумэнүүдынь эртэ урдын дайнуудай үедэ гам хайрагүй hандаргагдашаhан байгаа хаш.

* * *

Байрам-Алида байдаг, анхандаа минии шаби байhан Суранза Чимитдоржиевтай минии Түмэниие, байрлаhан айлаймнай Курбан гэжэ нэрэтэй хүбүүхэниие дахуулаад, Туркмениин гал шэнги наранда гамгүй шаруулжа ябаад, султан Санджарай мавзолей ошожо харахадаа, туркмен уладай талархалые бэе дээрээ үзөө hэмди. Кара-Кумай каналай нэгэ hадаhые хуушан хэрэмэй газар дээгүүр урдахуулжа, бахча ургамал таридаг газар болгоhон байна. Үбэлэй малгайн шэгэбшые өөдэнь шуугаад үмдэhэн гү, али нэхы хонин папааха тархи дээрээ табижархиhан эрэшүүл, хэдэн дабхар пулаад ууруунь боожорхиhон туркмен эхэнэрнүүд поли дээрэ хашалгүй ажаллажа ябаха юм.

Харгы дээрэмнай хүндэлдэhэн ханааб ойможо гараха мүртөө, сагаан шабарта зууралдашаhан хүлөө угаажа hуубабди. Бог үбhэ сабшадаг зэбсэг үргэлhэн нэгэ наhажаал туркмен ерэжэ:

— Ассалам алейкум! — гэжэ мэндэшэлээд, юушьеб өөрынхеэрээ дуугарба. Бидэниие юушье ойлгоногүй гэжэ тухайлхадаа, хаана ошожо, юундэ хэрэгтэй ябаhыемнай лаблан, ородоор асууба.

— Султан Санджарай мавзолей ошожо ябанабди, — гэжэ Суранза ойлгуулаа.

— Ундантнай ехээр хүрэшөө ёhотой. Тээ тэрээхэн отогто хүрэжэ амарагты. Домбо соо хүйтэн уhан байха, уугаарайгты. Амжалта хүсэнэб! — гээд, тэрэмнай ажал тээшээ яараа hэн. Бидэ замаа үргэлжэлүүлжэ, отогтонь хүрөөд, халашахагүйн тула зузаан hэеыгээр орёожорхиhон домбо сооhоонь hэрюухэн уhа садатараа уубабди. Ууха бүреэ ундан хүрэhэн шэнги. Отогой хаяада дынинүүд хэбтэнэ. Үхибүүдэйнгээ тэдээндэ хорхойтоходонь хорёод, саашаа ябабабди. Харан гэhээмнай нүгөө талаhаамнай ондоо туркмен отог тээшэ ерэжэ ябаба. Уhыемнай уубат гээд гаарана аа гү гэжэ жэхынгээр гэшхэлнэбди. Хойноhоомнай ооголбо. Үхибүүд хойномнай ябаhан аад, гэдэргээ хараад зогсобо. Тиихэдэнь тэрэ ерэгты, дыни үгэхэб гэжэ ойлгуулба хэбэртэй, Үхибүүднай гэдэргээ гүйлдэжэ ошоод, нэгэ-нэгэ томошогууд дыни тэбэреэд ерээ hэн.

Султан Санджарай мавзолей хүрөөд хаража байхадамнай, дундуур наhанай хүн таксида hуугаад ерэбэ. Бидэнтэй мэндэ гэлсээд, балкон дээрэ гарая гэжэ уриба. Бидэнэй арсахада дээрэhээ hанжажа байhан түмэр аргамжада шагтагалдан, хүлөөрөө хана тулгалан аhалдаhаар, ехэ солбоноор өөдөө гарашоо hэн.

— Хаанаhаа ерэhэн айлшадбта? — гэжэ таксин жолоошо бидэндэ хандаба.

— Буряадhаа.

— Мэдэхэб. Нийслэлтнай Улаан-Үдэ бээз? — гэжэ hонирхобо. — Ябагаар ерээ гээшэ гүт?

— Тиигээ.

— Зоригтойшуул байнат. Гэдэргээ ябагаар ошохогүйт. Би таниие Байрам-Али буулгахаб. Бидэшни айлшадые хүндэлдэг зомди, — гээд, Алас-Дурнада алба хэжэ байhан хүбүүн тухайдаа хөөрэшэбэ. Нүгөөдэ хүнэйнгөө бууhан хойно, бидэниие урижа машинадаа hуулгаад:

— Яаранагүй бээзт? — гэжэ хүлисэл гуйhандал асуугаад: — Үшөө нэгэ мавзолейдэ хүрэе. Холо бэшэ. Тэндэ хүйтэн уhа уухабди, — гэбэ.

— Дураа мэдэгты. Бидэ яаранагүйбди, — гээ hэмди. Асфальт харгыhаа (Байрам-Алиhаа султан Санджарай мавзолей хүрэтэр асфальт харгы татагданхай) гаража, газар харгыда ороод бүмбэрэлдэhээр, баhа нэгэ барилгын ойро ерэбэбди. Тэрэнь гоё hайханаараа султан Санджарай мавзолейе хүсэхэгүй. Тингэбэшье тэрэнэй газаа гүнзэгы гэгшын худаг бии. Уhаниинь хүйтэншье hаа, хужартай.

Амитан зоной туhада гэжэ нэгэ хүн энэ худагые зорюута малтаhан түүхэтэй. Хэр удаан малтаа юм, зүгөөр нилээхэн доро хүрэтэр малтаад байхадань, уhан гаража баярлуулhан гээ. Худаг малтагшын нэрые бидэ мэдэнэгүйбди.

Худагай хүйтэн уhа садатараа уугаад, гэдэргээ гүйлгэлдэбэбди. Асфальт харгы бидэнэй ябагаар ерэhэн харгыда орходоо тойруу. Гэбэшье «эреэн морин» — таксимнай бүмбэлзэн, тон хурдаар гүйнэ. Харгын хоёр хажуугаар томадай, хүбэнгэй (хлопогой) поли нэмжынэ. Наранай шатаама шанга байбашье, ажалша хүнэй хүдэр гар юушье ургуулжа шадана даа!

Байрам-Али хүрэхэдөө үнөөхи жолоошомнай түлөөhэ абахаяа арсалай:

— Би холын айлшадые хүндэлжэ, ябагаар ябуулхагүй гэжэ оролдооб. Намайе бү гомдоогты...

Иигэжэ туркмен яhатанай уряалгы хүндэмүүшэ зантай байhые мэдэрээбди.

* * *

Байрам-Али Азиин эгээл хуурай агаартай газар. Агаарай шингэй процент — оройдоол 7—8, зарнимдаа арба гаран болохо юм. Халуунинь гэжэ-ээ! Июлиин хуушаар, августын эхеэр hүүдэр газарта 50-яад шахуу, 48—46 градус халуун байгаа. Ходол аман хатажа байха юм. Заримдаа шуhамни шэргэшэнэ аа гү гэхээр.

Хаанашье ошоходош — базаар дээрэшье, эмхи зургаануудташье ороходо, ногоон хурьган сай шэнгэхэнээр эдеэшүүлээд, hүлэнгүйгөөр, пиала гэдэг аягада хээд hоросогоожо hуугаад лэ, ажалаа ябуулха юм.

Иимэ хуурай халуун агаарайнгаа ашаар Байрам-Али бөөрын үбшэ (хүйтэ абаhанhaa уламжалан, бөөрэ гэмтээдэг элдэб нефрит) аргалдаг санатори болгогдонхой.

Байрам-Али хотодо таримал модон элбэг. Илангаяа санаториин газар дээрэ хуушанай суута парк бии. Тэрэ парк 10 гектар газар эзэлдэг. Ороной алишье зүгhөө асарагдажа «нютагжаhан» элдэб янзын модод паркые шэмэглэдэг.

Байрам-Али хотые бөөрын санатори болгоhон ушар өөрын түүхэтэй юм. Хаанта Россин «зузаан сүүмхэтэйшүүл» бөөрын үбшэнтэй болобол, Египет ошодог байhан гэшэ. Илангаяа Сахарын элhэн губида оршодог Гелуан, Асуан гэжэ нютагууд хуурай халуун уларилтай тула бөөрын үбшэ аргалхада таатай зохид гэжэ тоологдодог байhан юм.

1915 ондо Н. Н. Макшеев гэжэ эрдэмтэн «Закаспийска областиин эм домто газарнууд» гэhэн ном соогоо Туркмениин хуурай губиин уларилые бөөрэ үбшэнтэниие аргалхын тула хэрэглэхээр байhан тухай бэшэhэн юм.

Мүн энэ асуудалые 1921 ондо курорт шэнжэлэгшэдэй бүхэсоюзна 1-дэхи съезд дээрэ В. А. Александров гэдэг эмшэн элидхэл тоторoo табиhан байгаа. 1929 ондо тэрэл Александров Марыйска оазисай Байрам-Али хотодо хуурай халуун уларилай ашаар аргалдаг санатори нээхэ тухай дурадхаа.

Туркмениин ССР-эй Арадай Комиссариадай Соведэй тогтоолой ёhoop, 1929 ондо Байрам-Али бөөрын үбшэ аргалдаг газар болгогдожо, хаанай байhан ордон бүхы парктаяа аргаламжын хэрэг[illegible]

[illegible] ааб даа. Байрам-Алин хал[illegible] агаар аргаламжын шана[illegible] гэжэ дээрэ дурдагдаа [illegible] Гэбэшье тэрэ халуун аг[illegible]рынь улад зонойнь сэдых[illegible] дулаанhaa болоно бэшэ [illegible] гэжэ баhал hанахаар.

Ц. ДОНДОГОВ.

АЛДАРТА ГИМНАСТНУУД АЙЛШАЛХАНЬ

Байгал-Амарай түмэр замай барилга. Гурбахан үзэгhөө бүридэhэн энэ шэнэ үгые гансашье манай Эхэ ороной балшар жаахан үхибүүдhээ эхилээд, буурал сагаан толгойтой үбгэд, хүгшэд хэлсэнэ бэшэ, асари ехэ энэ барилга тухай бүхы түби дэлхэйн арадууд мэдэнэ ха юм.

БАМ-ай барилгашадай хүшэр хүндэ ажалые ойро зуурахашье саг соо хүнгэдхөөхэ гэхэ гү, баатарлиг ажалай охин соогуур эсэхэ сусахые мэдэнгүй ажаллажа байгаа эдэнэрэй сүлөөтэй сагаа хүхюун сэнгэлигээр үнгэргэхэдэнь туhалха зорилгоор ороноймнай искусствын, худаллаа наймаанай болон бусад hалбаринуудай хүдэлмэрилэгшэд хирэ хирэ болоод лэ ерэжэ байдагынь hайшаалтай.

Сентябриин 28—29-нэй үдэрнүүдтэ БАМ-ай барилгашадта Эхэ ороноо холо ойгуур суурхуулhан Советскэ Союзай суглуулагдамал командын гимнастнууднай айлшад боложо буухань.

Айлшаар ерэгшэдэй дунда хаанашье ябахадаа гоё hайханаар упражнениинүүдые гүйсэдхэгдэгоөрөө суурхаhан СССР-эй габьяата мастернууд олон лэ! Эдэнэрэй нэгэ хэдые нэрлэбэл иимэл даа: байгша оной июль hарын тэн багаар СССР-эй арадуудай зунай зургаадахи спартакиадын наадаанда эхэнэрнүүдэй дундаhаа командаараа түрүү hуури эзэлжэ, чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэhэн Белоруссиин ССР-эй суглуулагдамал командын капитан, Олимпиин наадаанай чемпион Ольга Корбут, РСФСР-эй суглуулагдамал командын капитан Людмила Турищева, Москва хотын суглуулагдамал командын капитан Эльвира Саади, спартакиадын эрхимэй эрхим гимнаст гэгдэhэн Ленинградай, оройдоол 18 наhатай Александр Дитятин, эрэшүүлэй дундаhаа спартакиадын чемпионууд болоhон РСФСР-эй суглуулагдамал командын гэшүүд Николай Андрианов, Нелли Ким, Нина Дронова болон бусад—хамтадаа 22 гимнастнууд манай республикын ниислэл Улаан-Үдэ хото ерэжэ ябана

Хүндэтэ айлшад БАМ-да ошохынгоо удра тээ, сентябриин 26-най үдэр гимнастикын орёо хүндэ, уян нугархай, гоё hайхан упражнениинүүдые гүйсэдхэжэ, Улаан-Үдэ хотын ажалшад болон айлшадые hонирхуулха юм.

Оронoймнай мэдээжэ гимнастнууд энээнээ гадна Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай, Зүүн Сибириин технологическа институдуудай студентнэр, багшанартай уулзаха, упражнениинүүдээ гүйсэдхэхэ байна. Мүн эдэнэр БАМ-ай захил дүүргэдэг предприятинуудта — Ажалай Улаан Тугай орденто Улаан-Үдын авиационно, хүүргэнүүдэй хэрэгсэлнүүдые бүтээдэг, судно-бүтээлгын заводуудта хүрэжэ, хүдэлмэришэдэй удра гимнастикын гоё hайхан зүйлнүүдые гүйсэдхэхээр хүлеэгдэнэ.

Хойто үдэрынь мэдээжэ гимнастнууд Хойто-Байгалай аймагта Байгал-Амарай түмэр замай барилга дээрэ хүдэлэгшэдтэ ошожо, мүн лэ hонирхолтой программа гүйсэдхэжэ, барилгашадые баясуулха, урмашуулхань дамжаггүй.

Улаан-Үдэ хотын ажалшад айлшадаа хүндэмүүшэ ёhoop угтажа абахаар бэлэдхэлэй, эмхидхэлэй хэмжээ ябуулга хэжэ, түхеэржэ байнхай.

Түби дэлхэйгээр суурхаhан Эхэ ороноймнай гимнастнууд ВЛКСМ-эй ЦК-гай, СССР-эй физкультура болон спортын комитедтэй суг баталан абтаhан шиидхэбэриин ёhoop БАМ-ай хүдэлмэришэдтэ ерэхэнь ха юм.

Б. ЦЫРЕМПИЛОВ.

ТААБАРИНУУД

Талада табхар хүнэг.
Һара.
Гэрэй хойно гэдэг ядаг
гэбэ.
Утаан.
Улаан хүбүүн
Улаа нэхэhээр
Ошон ошобо.
Ошоной hүрэхэ.
Мушхуу ташхуу хэлэтэй,
Мэнэн хабдар тархитай.
Одо мүшэн нюдэтэй,
Олон зондо туhатай.
Шэгнүүр.
Мүльhэн дээрэ
Мүнгэн шанага.
Долоон үбгэд.
Даарахаб гэжэ дахатай
Дайнда ябахаб гэжэ
хуягтай.
Бээлэйтэй гар.
Дүндээ бүхэ дүрбэн
хүнөөр тэнсэбэ.
Эрхы.

Ц. ТОКТОХОЕВОЙ суглуулбариhаа.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА:

«Орбита». 10.05 — «Шэнэ hонин. 10.10 — «Уран зохёолой уншалга». К. Паустовский. «Ажабайдал тухай туужа» (үнгэтэ). 10.40 — — «Нямняа сэсэг» — мультфильм (үнгэтэ). 11.00 — Спортын hонин. 1. Хоккейгээр СССР-эй чемпионат. «Спартак»—ЦСКА. 2. Самбо барилдаагаар дэлхэйн чемпионат. 3. Хүндэ атлетикээр дэлхэйн ба Европын чемпионат. 12.30 — «АБВГД-ейка...» (үнгэтэ). 13.00 — «Танда, түрэлхидтэ». 13.30 — Забhарлалга. 13.40 — «Үглөөнэй почто» — хүгжэмтэ программа. 14.40 — Мультфильмнүүд харуулагдаха (үнгэтэ). 14.45 — «Россин гол үйлсэ». 3-дахи сери — «Капитанай вахта» (үнгэтэ). 15.15 — «Ан амитадай аймаг» (үнгэтэ). 16.15 — «Элүүр энхэ байлга». 17.00 — «Кинопанорама» (үнгэтэ). 18.30 — «Время». 19.00 — «Хүгжэмэй hонин. 19.30 — «Һайн эд бараа элбэгээр гаргаха». 20.00 — Забhарлалга. 20.10 — «Метрополитен» музейн зуун зураг». Выставкэhээ репортаж. (Нэгэдэхи дамжуулга, үнгэтэ). 20.40— «Кутузов» — уран hайханай фильм. 22.25 — Спортын hонин. 24.00 — «Время».

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаhанда: «Ажалшадые моральна талаhаань урмашуулха» — түрүү бэшэг. А. Климовэй «Амжалтын түлхюур» гэhэн статья. «Үбэлдэ бэлэдхэлые хурдадхаха» — бүлэг мэдээсэлнүүд.

Хоёрдохи хуудаhанда: Н. Шелковников. «Райкомой почто» «Таряагаа наринаар хуряаха» — Б. Халудоровай статья. Редакцида ерэhэн бэшэгүүд. В. Багониной «Хуушан түхэлөөрөө үлөө» гэhэн статья. ТАСС-ай материалнууд.

Гурбадахи хуудаhанда: «Химическэ препарадуудые эрдэмтэдэй хиналта доро табиха». АПН-эй материал. Бүмбэрсэг дэлхэйн hо[illegible]нууд. ТАСС-ай фотоин[illegible]мацинууд. «СССР-эй—США сейсмическэ программа».

Дүрбэдэхи хуудаhан[illegible] «Үдэжэ ябаhан үетэн ту[illegible] бодомжолхо, В. Лукинай ст[illegible]тья. Л. Ф. Белоцерков[illegible] — «Овощой шанар шал[illegible] шухала». Субботын хуу[illegible]hан.

САГАЙ УЛАРИЛ

Бага сага үүлэтэйшэг б[illegible]ха. Бороо орохогүй. Бару[illegible]тээhээ секундын 3—7 м[illegible] хүсэтэйгөөр hалхилха. Үд[illegible]төө агаарай температур[illegible] 13—18 градуста хүрө[illegible] Улаан-Үдэдэ hүниндөө [illegible] үдэртөө 16—18 градус [illegible]лаан байхаар хүлеэгдэнэ.

Редакторай орлогшо
М. Н. НИМАЕВ.

Манай адрес, телефонууд

г. Улан-Удэ, ул. Ленина 35, телефоны: приемная — 2-54-93, секретариат — 2-66-76, общественная приемная — 2-56-62.

 Типография управления по делам издательств, полиграфии и книжной торговли Совета Министров Бур АССР Н-01621. Заказ № 0159[illegible]